

,PRITARTA
Kauno miesto savivaldybės mero
2025 m. birželio 30 d.
potvarkiu Nr. M-708

PATVIRTINTA
Kauno lopšelio-darželio „Šilinukas“
direktoriaus 2025 m. liepos d.
įsakymu Nr. V-46

KAUNO LOPŠELIO-DARŽELIO „ŠILINUKAS“ IKIMOKYKLINIO UGDYMO PROGRAMA

I. BENDROSIOS NUOSTATOS

Kauno lopšelio-darželio „Šilinukas“ (toliau – Lopšelio-darželio) ikimokyklinio ugdymo programa (toliau – Programa) parengta vadovaujantis „Ikimokyklinio ugdymo programos gairėmis“ (2023).

Lopšelyje-darželyje ugdomi vaikai nuo 5 mėn. m. iki 5(6) m. amžiaus. Įstaigoje veikia 12 grupių. Grupės formuojamos iš vienmečių arba mišraus amžiaus vaikų. Veiklos planuojamos užtikrinant vaiko dienos ir ugdymo(si) režimo fiziologinius ir amžiaus ypatumus bei Lietuvos respublikos higienos normoje nustatytas ugdymo(si) sąlygas.

Kiekvieno vaiko raida ir ugdymas(is) pasižymi unikaliais bruožais. Todėl labai svarbu ugdymo įstaigoje sudaryti sąlygas plėtotis prigimtiniams vaiko galioms, pripažįstant ir gerbiant skirtynes, pasiekimų įvairovę, kurti galimybes skleisti vaikų individualumui. Įgyvendinant visuminį ugdymą(si), lopšelio-darželio Programa grindžiama konstruktyvistine ir sociokultūrine raidos teorijomis. J.Piaget akcentavo, jog vaikas aktyviai kuria savo žinias ir supratimą per patirtį ir sąveiką su aplinka. Vaikai pereina skirtingus pažintinės (kognityvinės) raidos etapus, sąveikaujant su aplinka jų mąstymas tampa vis sudėtingesnis. Mokytojai kuria praktinio mokymosi patirtis, leidžiančias vaikams tyrinėti, eksperimentuoti, savarankiškai pažinti juos supantį pasaulį. L.Vygotsky akcentavo svarbą sociokultūrinės aplinkos, t.y. socialinių sąveikų, kurių metu formuojasi vaiko psichika ir visos pagrindinės jos funkcijos. Mokytojai kuria aplinką, kurioje vaikai nuolat sąveikauja ir bendradarbiauja, dalinasi idėjomis ir mokosi vieni iš kitų.

Programa taip pat grindžiama Reggio Emilia ugdymo sistemos nuostatomis. L.Malaguzzi pabrėžė, jog vaikai yra aktyvūs ugdymo(si) proceso dalyviai, turintys šimtą kalbų patirti, išreikšti, bendrauti. Mokytojai skatina, paremia vaikų savivaldų ugdymąsi, kuria naujas patirtis skatinančias aplinkas, fiksuoja individualius pasiekimus ir daromą pažangą. Ugdymo(si) procese labai svarbi įstaigos ir tėvų partnerystė.

Į ugdymo turinį taip pat intergruojamos STEAM ugdymo(si) metodikos ir technologijos. Dėmesys skiriamas sveikos gyvensenos ugdymui, ekologinio sąmoningumo stiprinimui, pilietiškumo ugdymui. Siekiant užtikrinti kiekvieno vaiko pilnavertį ugdymą(si), kuriamas universalus dizaino mokymuisi kontekstas – lanksti, visiems vaikams prieinama ugdymo(si) aplinka ir veiksmingas procesas, kuriame, nepriklausomai nuo amžiaus, socialinių, kultūrinių, lingvistinių, sveikatos

skirtumų, visiems vaikams sudaromos sąlygos žaisti, patirti ir ugdytis. Vaiko žaidimas ir kita patirtinė veikla traktuojamos kaip pagrindinės viena kitą papildančios ugdomosios veiklos.

Ugdymo(si) lopšelyje-darželyje pagrindas yra grindžiamas:

✓ *Visuminiu ugdymu* – vaikų ugdymo(si) procesu, sąlygojančiu integralaus, vientiso pasaulio vaizdo kūrimąsi, lemiančiu vaikų emocinių, socialinių, fizinių, pažinimo, kalbos, kūrybos potencialių galių harmoningą plėtojimąsi, užtikrinančiu balansą ir dermę tarp atskirų ikimokyklinio ugdymo(si) sričių, pasiekimų sričių, tarp ugdymosi ir ugdymo procesų.

✓ *Universalaus dizainu mokymuisi* – įtraukaus ugdymo organizavimo prieiga laiduojančia kiekvieno vaiko sėkmingą ugdymąsi, užtikrinant prigimtinių kiekvieno vaiko skirtybių pripažinimą ir priėmimą, sukuriant sąlygas kiekvienam vaikui visavertiškai įsitraukti į bendrą ugdymo(si) procesą sudominant ir sužadinant pozityvias emocijas.

✓ *Žaidimu*, padedančiu visuminiam vaiko vystymuisi ugdant socialinius, motorikos įgūdžius, emocinį sąmoningumą ir reguliavimą, dėmesį elgesio normoms, erdvinį mąstymą. Žaidimas - tai paties vaiko kuriama ir valdoma veikla, kuomet sutelkiamos jau įgytos ir plėtojamos galios.

✓ *Patirtinėmis veiklomis* – vaiko ugdymusi veikiant, darant, pajaučiant, stebint, tyrinėjant, eksperimentuojant, modeliuojant, kuriant, komunikuojant, saugiai rizikuojant, reflektuojant savo patirtis, atradimus, kūrybiškai sprendžiant iššūkius.

Požiūris į vaiką, jo poreikiai ir ugdymą(si) grindžiančios vertybės.

Kiekvieno vaiko raida ir ugdymasis yra unikalūs. Mokytojas pasitiki vaiko natūraliomis galiomis augti ir ugdytis, sudaro sąlygas prigimtiniams galioms plėtotis, pripažįsta ir gerbia skirtybes, pasiekimų įvairovę, kuria galimybes skleisti vaikų individualumui. Kiekvienas vaikas aktyviai mokosi, daugelį dalykų atranda pats, savu būdu ir laiku. Vaikai turi sumanymų, nuolat ieško naujų veiklų ir iššūkių. Mokytojas paremia vaikų iniciatyvas, parenka jiems aktualų turinį ir veiklas. Vaikams aktyviai veikiant, integruojamas fizinis, emocinis, socialinis ir pažintinis ugdymasis, užtikrinant visuminį ugdymą(si). Vaikų vidinės galios plėtojasi naujų patirčių pagrindu, jautriose socialinėse sąveikose, grindžiamose dialogiškumo principu. Lopšelyje-darželyje ugdomi skirtingos asmeninės patirties, socialinės padėties, kultūros, individualių poreikių vaikai. Siekiama turtinti, plėsti, kompensuoti nepalankioje aplinkoje augančių vaikų patirtis, kuriant vaikus ugdytis įgalinančias socialines ir kultūrinės aplinkas, užtikrinant pagrindinių, kiekvienam vaikui aktualių poreikių tenkinimą ir turtinimą:

✓ *Žaidimo poreikis* – turėti laisvę, pakankamai laiko, erdvės, žaidimo partnerių ir galimybę per bendrus žaidimus kurti vaikų kultūrą. Pripažįstama žaidimo, kaip savarankiškos vaikų veiklos, nelygstama vertė.

✓ *Saugumo poreikis* – jaustis saugiam, gerbiamam, matomam, girdimam, tinkamai globojamam, sulaukti paramos ir pagalbos, kai jos reikia.

✓ *Draugysčių poreikis* – jaustis priimamam, jausti bendrumą, lygiavertiškumą su kitais, kitų paramą, artimumą, turėti vieną ar keletą artimesnių draugų.

✓ *Komunikavimo poreikis* – dalintis su kitais emocijomis, mintimis, idėjomis žodžiu ir nežodinėmis priemonėmis (mimika, judesiu, piešiniu, muzikos kūriniais ir pan.).

✓ *Pažinimo džiaugsmo poreikis* – smalsauti, tyrinėti, klausinėti, aiškinti(s), kurti ir išbandyti, džiaugiantis naujais atradimais ir gebėjimu pažinti.

✓ *Kūrybinės saviraiškos poreikis* – tyrinėti ir atrasti unikalias savo kūrybines galias per įvairias veiklas.

✓ Programa taip pat sukuria prielaidas atliepti ir tenkinti *unikalius kiekvieno vaiko poreikius*, tarp jų ir specialiuosius ugdymosi poreikius.

Vaikų ugdymas(is) lopšelyje-darželyje grindžiamas požiūriu į vaiką ir jo ugdymą(si) sąlygotomis vertybėmis:

✓ *Vaiko orumas* – kiekvieno vaiko nelygstamos vertės, autentiškumo, unikalumo pripažinimas ir puoselėjimas.

✓ *Vaiko gerovė* – vaikų gerovės pirmumo pripažinimas, puoselėjant vaiko saugumą, sveikatą, darną su savimi ir kultūrine, socialine bei fizine aplinka.

✓ *Saviraiškos laisvė* – kiekvieno vaiko kūrybinio potencialo ir laisvės išreikšti save pripažinimas, palaikymas ir skatinimas.

✓ *Lygiavertis dalyvavimas* – lygiavertėmis sąveikomis grindžiamo ugdymo(si) vertės pripažinimas, sudarant maksimalias sąlygas kiekvienam vaikui dalyvauti bendrame ugdymosi procese ir pašalinant ugdymosi kliūtis.

✓ *Lygiateisiškumas ir teisingumas* – vienodų teisių augti ir ugdytis visiems pripažinimas, užtikrinant galimybes kiekvienam vaikui optimaliai vystyti ir reikšti savo potencines galias nepriklausomai nuo priežasčių, susijusių su lytimi, sveikata, socialine ir kultūrine padėtimi.

✓ *Pagarba, tolerancija ir atvirumas įvairovei* – atviros, pagarba, empatija ir tolerancija grindžiamos ugdymo(si) aplinkos kūrimas, pripažįstant įvairovę kaip vertybę ir sudarant sąlygas visiems vaikams sėkmingai dalyvauti, natūraliai priimant prigimtinius ir kultūrinius skirtumus.

✓ *Bendruomeniškumas, demokratija ir pilietiškumas* – pagarba asmeniui grindžiamos demokratinės aplinkos kūrimas, priklausymo bendruomenei jausmo puoselėjimas, atsakomybės už save ir kitus ugdymas(is).

✓ *Kultūrinis tapatumas* – pagarbos savo šalies kultūrai (gimtajai kalbai, etninei kultūrai, tautos istorijai) puoselėjimas, padedant vaikui išreikšti save kaip savo šalies kultūros dalyvį ir kūrėją ir pozityviai priimti kitų kultūrų savitumą.

Tėvų (globėjų) ir vietos bendruomenės poreikiai.

Kuriami partneriški tarpusavio santykiai su vaikų šeimomis. Tėvai (globėjai) ne tik informuojami apie vaiko adaptaciją, ugdymosi sąlygas ir vaiko pasiekimus, apie įgyvendinamas programas bei projektus, taikomas ugdymo formas, metodus, bet ir dalyvauja svarstant įvairius su vaikų ugdymu(si) susijusius klausimus. Tėvams (globėjams) svarbu, kad vaikai sėkmingai adaptuotųsi įstaigoje, jaustųsi fiziškai, emociškai saugūs, būtų teikiama reikiama švietimo pagalbos specialistų ir informacinė pagalba. Atsižvelgiant į tėvų (globėjų) pageidavimus, lopšelyje-darželyje veikia prailgintos darbo dienos grupės, kurias lanko ilgiau dirbančių tėvų (globėjų) vaikai. Veikia 4 valandų kūdikių grupė, užtikrinant trumpalaikę vaiko globą ir ugdymą(si), suteikiant galimybę jaunoms šeimoms derinti karjerą ar mokslą su kūdikio auginimu, gauti kvalifikuotą pedagogų, švietimo pagalbos specialistų pagalbą bei konsultacijas. Kūdikių grupėje yra galimybė kartu su mokytojais dalyvauti vaiko priežiūroje ir ugdyme.

Individualus bendravimas su ugdytinių tėvais (globėjais), atliktos anketinės apklausos, leidžia išskirti šiuos lopšelių-darželių lankančių vaikų ir šeimos poreikius: visuminis vaikų ugdymas; sveikos

gyvensenos ugdymas(is), fizinio aktyvumo skatinimas; sveika, saugi, jauki ugdomoji aplinka; gera vaiko savijauta, sėkminga vaiko adaptacija. Bendradarbiavimas su šeima grindžiamas abipuse pagarba, pasitikėjimu, lygiaverte dialogine partneryste. Visi su vaikų priežiūra ir ugdymu(si) susiję klausimai sprendžiami komunikuojant, tarantis, konsultuojantis.

Tėvų (globėjų), pedagogų ir specialistų bendradarbiavimas sukuria vaikui geriausias ugdymo(si) galimybes, skatiname tėvus (globėjus) būti aktyviais ugdymo(si) proceso partneriais, pasirinkant, kiek ir kaip dalyvauti darželio veikloje (pvz., siūlant idėjas, teikiant patarimus, puoselėjant aplinką, dalyvaujant renginiuose, išvykose, vertinant vaikų daromą pažangą). Bendradarbiavimo su šeima būdai, metodai, priemonės numatytos „Tėvų (globėjų) pedagoginio informavimo ir konsultavimo bei įtraukimo į lopšelio-darželio veiklą programoje“.

Lopšelyje-darželyje plėtojama visos bendruomenės žaidimo kultūra, skatinanti žaisti, kurti ir bendradarbiauti, pasitikėti ir gerbti vienas kitą. Matomas, jaučiamas ir vertinamas kiekvieno bendruomenės nario indėlis, pastangos įgyvendinant ugdymo procesą. Sudarytos sąlygos nuolatiniam darbuotojų kompetencijų tobulinimui.

Regiono ypatumai.

Lopšelis-darželis įsikūręs Kauno miesto Gričiupio seniūnijoje – patogioje vietoje vaikams keliauti, sužinoti per patirtį aktyviai veikiant, tyrinėjant, atrandant. Žaliosiose erdvėse (parkuose: Ažuolyno, Kovo 11-osios, Kalniečių; Girstučio dauboje; A. Mickevičiaus slėnyje) yra puiki galimybė vykdyti projektines pažintines, sportines veiklas, išvykas kartu su šeimomis ir kitų ugdymo įstaigų bendruomenėmis. Išvykos į netoliese įsikūrusį Kauno zoologijos sodą suteikia galimybes praturtinti vaikų ugdymą(si) patirtinėmis veiklomis, plečia jų suvokimą ir ugdo pagarbą santykių su gyvąja gamta. Glaudžiai bendradarbiaujama su Kauno miesto viešosios bibliotekos Girstupio padaliniu, čia rengiamos ugdytinių kūrybinių darbų parodos, puošiama bibliotekos erdvė, vyksta susitikimai, vaikiškų knygelių skaitymo rytmečiai sudarant galimybę plėtoti vaikų estetiniams potyriams, kūrybos džiaugsmo pajautimui, ugdoma meilė knygai. Vaikų išvykoms, ugdomosioms, judrioms veikloms, socialinių įgūdžių stiprinimui, regiono gamtiniam, kultūriniam, istoriniam pažinimui išnaudojama: netoliese esanti Kauno sporto mokykla „Žalgiris“, Girstučio baseinas, Kauno kultūros centro Girstučio padalinys, Kauno bendruomenės centras „Girsta“, Vytauto Didžiojo karo muziejaus technikos ekspozicija, Kryžių kalnelis.

Su netoliese esančiomis ugdymo įstaigomis įgyvendinami bendri projektai, organizuojami bendri renginiai, vyksta pasitarimai, metodinės informacijos, pedagoginės patirties sklaida.

Įstaigos savitumas.

Lopšelyje-darželyje ugdomi vaikai nuo 6 mėnesių iki 5(6) metų amžiaus. Užtikrinant ugdymo(si) tęstinumą, įgyvendinamas ir priešmokyklinis ugdymas.

Nuo 2013 m. lopšelis-darželis pripažintas sveikatą stiprinančia įstaiga. Aktyviai veikiant metodei grupei „Sveikatukas“ įstaigoje propaguojami sveikos gyvensenos principai ypatingą dėmesį skiriant vaikų fiziniui aktyvumui, grūdinimui(si). Sveikatos ugdymas apima visas amžiaus grupes. Propaguojant olimpizmo idėjas, įstaiga dalyvauja projekte „Olimpinė karta“, respublikinės ikimokyklinių įstaigų darbuotojų asociacijos „Sveikatos želmenėliai“ veikloje, programoje „Vaisių ir daržovių bei pieno vartojimo skatinimas vaikų ugdymo įstaigose“. Vaikai dalyvaudami socialinių įgūdžių programoje „Zipio draugai“ ugdomi bendravimo ir bendradarbiavimo, emocinio atsparumo gebėjimus.

Pilietiškumo ir ekologinio sąmoningumo ugdomasi dirbant pagal tautinės kultūros, ekologijos programas, už kurių įgyvendinimą atsakingos metodinės grupės „Linelis“ ir „Ekologijos takeliu“. STEAM ugdymas, integruojantis gamtos mokslus, technologijų ir inžinerijos, menų ir matematikos disciplinas, ugdo vaikų problemų sprendimo ir kritinio mąstymo gebėjimus, tenkina vaiko smalsumą pažinti jį supantį pasaulį. Geometrines figūras, linijas vaikai pažįsta stebėdami, tyrinėdami ir dailės kūrinius (pvz. P.Keel tapyba).

Reggio Emilia filosofija aplinką, kurioje vaikas ugdomi, įvardija trečiuoju pedagogu. Lopšelyje-darželyje kuriama jauki, fiziškai ir emociškai saugi, kasdieninėse situacijose aktyvinanti vaikų, iš prigimties viskuo besidominčių, norą tyrinėti, pažinti, atrasti įvairias priemonių panaudojimo galimybes, žaismingai kurti, veikti savo tempu ir jiems priimtinais būdais. Praplečiant visapusiško vaikų ugdymo(si) galimybes, ne tik vidaus, bet ir lauko žaliosios aplinkos maksimaliai išnaudojamos vaikų visapusiškam ugdymui(si). Kad aplinka vaikams suteiktų kuo daugiau įdomios informacijos, puoselėjame „Svajonių sodą“, kuriame auga įvairūs krūmai bei medžiai (prie kiekvieno iš jų yra informacinė lentelė su jo pavadinimu), auga įvairūs vaikų iš sėklų užauginti augalai. Lauko aikštynas, basakojų takas, meninės raiškos, matematikos, augalų stebėjimo bei tyrinėjimo erdvės, natūrali pieva, vabalų viešbutis ir kt. erdvės sudaro sąlygas vaikams būti aktyviems, judriems, kūrybiškiems, smalsiems, natūraliai pažįstant supantį pasaulį.

Šeimos ir įstaigos bendradarbiavimas sukuria vaikui geriausias ugdymosi galimybes, todėl kviečiame tėvus (globėjus) būti aktyviais vaiko ugdymosi kelionės bendrakeleiviais dalyvaujant įvairiose veiklose (pvz., „Šilino“ olimpiadoje, kūrybinėse Advento ir Kaziuko amatų dirbtuvėse, Šeimų popietėse, kartu vaidinant su vaikais projekte „Vaidinu Tau“ ir kt.). Bent kartą per mėnesį kviečiame tėvelius pabūti lopšelyje-darželyje su vaikais (paskaityti knygą, kartu su mokytoja praveisti užsiėmimą, dalyvauti išvykoje, sportuoti, supažindinti su savo profesija).

Mokytojų ir kitų specialistų pasirengimas.

Lopšelyje-darželyje dirba kvalifikuoti, kompetentingi, aktyviai ieškantys ir savo veikloje diegiantys naujoves, bendradarbiaujantys švietimo pagalbos specialistai ir mokytojai, iš anksto numatydami galimas kliūtis konkretiems vaikams dalyvauti bendrai planuojamoje veikloje, kliūčių prevencijai iš anksto parinkdami vaikų ugdymosi poreikius atitinkančias priemones ir būdus, kad pašalintų atskirties tikimybę. Vaikų muzikinės bei vizualinės raiškos gebėjimus lavina meninio ugdymo mokytojai. Vaikams, turintiems socialinių, psichologinių, kalbos ir komunikacijos sutrikimų, įvairiapusių raidos sutrikimų, pagalbą teikia socialinis pedagogas, psichologas, logopedas, specialusis pedagogas. Mokinio padėjėjai teikia pagalbą didelių specialiųjų ugdymosi poreikių turintiems vaikams. Švietimo pagalbos specialistų pagalba vaikams orientuojama į fizinių funkcijų lavinimą, pažinimo bei mąstymo operacijų ir kalbos vystymą, jeigu vaikai patiria savitų ugdymosi sunkumų arba jų raida neatitinka amžiaus. Švietimo pagalbos specialistų mokytojui teikiama pagalba yra orientuota į ugdymo(si) proceso optimizavimą, vaikų poreikių aptarimą, ugdymo(si) galimybių, ugdymo(si) aplinkos bei proceso planavimą. Į bendradarbiaujančią komandą yra įtraukiami ir tėvai, teikiant jiems konsultacijas, padedant suprasti vaiko ugdymosi poreikius, atrasti vaikui tinkamiausius ugdymo(si) būdus ir dalyvauti savo vaiko ugdyme. Sprendžiant sudėtingus ugdymo(si), vaikų teisių, ugdymo ir pagalbos vaikams atvejus, plėtojant mokytojų, švietimo pagalbos specialistų kompetencijas, teikiant reikiamą paramą šeimoms, bendradarbiaujama su išorės institucijomis, teikiančiomis švietimo, pedagoginę, psichologinę ir informacinę pagalbą

Lopšelyje-darželyje taikoma mentorystės praktika, kai labiau patyrę, didesnę pedagoginę patirtį turintys mokytojai teikia pagalbą jaunesniems ar mažesnę patirtį turintiems kolegoms. Taip pat taikoma pasiteisinusi ir vertinga praktika – metodinių dienų „Kolega – kolegai“ organizavimas.

Prioritetas teikiamas komandiniam darbui. Įstaigoje veikia metodinės grupės: „Sveikatukas“ (atsakinga už sveikatinimo veiklą, dalyvavimą olimpiniam judėjime), „Linelis“ (atsakinga už tautinės kultūros, pilietiškumo ugdymą), „Ekologijos takeliu“ (atsakinga už pozityvaus santykio su supančia aplinka ugdymą).

II. IKIMOKYKLINIO UGDYMO PRINCIPAI

Lopšelio-darželio programos turinys yra grindžiamas šiais principais:

✓ *Ugdymo(si) ir priežiūros vienovės principas.* Ikimokyklinio ugdymo(si) procesui būdinga ugdymo(si) ir priežiūros vienovė. Kiekviena suplanuota ir nesuplanuota sąveika bei kasdienė rutina yra ugdanti, turtinanti vaiko patirtį.

✓ *Vaiko raidos ir ugdymo(si) dermės principas.* Ugdymo(si) procese atsižvelgiama į raidos nulemtą vaikų poreikių, patirties ir gebėjimų įvairovę ir skatinama visapusiška vaiko raida – fizinė, emocinė, socialinė, pažinimo, komunikavimo, meninės raiškos.

✓ *Žaismės principas.* Žaismingumas yra viso ikimokyklinio vaikų ugdymo(si) pagrindinis bruožas, neatsiejama tyrinėjimo, eksperimentavimo, fantazavimo, kūrybos dalis, o žaidimas – svarbiausia savarankiška vaiko veikla.

✓ *Sociokultūrinio kryptingumo principas.* Ugdymas(is) yra grindžiamas žmogiškosiomis, tautinėmis ir pilietinėmis vertybėmis, padedančiomis vaikams įsitraukti į supančią kultūrinę aplinką ir didinančiomis atvirumą kultūrinei bei kalbinei įvairovei.

✓ *Integralumo principas.* Siekiama visuminės vaikų raidos, užtikrinamas darnus visų pasiekimų sričių gebėjimų plėtojimas, ugdymo(si) sričių tarpusavio ryšiai, vidinės turinio sąsajos kiekviename ugdymo(si) srityje, vaikų veiklos integralumas.

✓ *Įtraukties principas.* Sudaromos sąlygos kiekvienam vaikui ugdytis, plėtoti savo galias, gauti reikiamą pagalbą, patirti sėkmę, atsižvelgiant į ugdymosi poreikių įvairovę.

✓ *Kontekstualumo principas.* Vaikų ugdymas(is) vyksta estetiškuose, į veiklą įtraukiančiuose, vaikų iniciatyvoms atviruose artimiausios socialinės, kultūrinės, kalbinės ir gamtinės aplinkos kontekstuose, siekiama vaikų ugdymo(si) patirčių aktualumo, prasmingumo.

✓ *Vaiko ir mokytojo bendro veikimo principas.* Aplinkos, sąveikos, bendros prasmės kuriamos įsiklausant ir atliepiant vaikų poreikius, interesus, iniciatyvas, nuomonę, drauge priimant sprendimus.

✓ *Lėtojo ugdymo(si), užtikrinančio gilų įsitraukimą, principas.* Vaikai giliai išgyvena ir pajaučia kiekvieną čia ir dabar momentą, kai skiriama pakankamai laiko kasdienei rutinai, tyrinėjimo ar kūrybos procesui, nuostabai ir atradimo džiaugsmui.

✓ *Reflektyvaus ugdymo(si) principas.* Mokytojas drauge su vaiku emocijomis ir veiksmis atspindi vaiko veikimo patirtis. Su vaikais drauge pagal jų gebėjimus apmąstomos vaikų emocijos, veiklos ir jų rezultatai, numatomas tolesnis veikimas. Mokytojai apsvarsto autentiškas vaikų patirtis, veiklos kokybę ir savo pedagoginių sprendimų poveikį vaikų ugdymui(si).

✓ *Šeimos ir mokyklos partnerystės principas.* Mokykla ir šeima (globėjai) bendradarbiauja užtikrinant ugdymo(si) tęstinumą ir dermę, kuriant susitelkusią, kartu besimokančią bendruomenę.

III. TIKSLAS, UŽDAVINIAI, UGDYMO(SI) REZULTATAI

Tikslas – atsižvelgiant į vaikų prigimtines galias, patirtį, poreikius, šeimos ir bendruomenės susitarimus, kurti lanksčius edukacinius kontekstus, įgalinančius vaikus išsiugdyti pasitikėjimo, rūpinimosi savimi ir kitais, kultūrinio ir socialinio jautrumo, komunikavimo, lankstaus mąstymo, kūrybiškumo, mokėjimo mokytis pradmenis.

Uždaviniai:

1. Įgyvendinti lankstų vaikų ugdymo(si) procesą, šalinant ugdymosi kliūtis ir sudarant sąlygas kiekvienam vaikui plėtoti savo galias, gauti reikiamą pagalbą, patirti sėkmę palaikant lėtojo ugdymo(si) idėją.

2. Užtikrinti darnų visų pasiekimų sričių gebėjimų plėtojimą(si), veiklų integralumą, bendrą vaiko ir mokytojo veikimą, žaidimo ir patirtinių veiklų įgyvendinimą, siekiant visuminės vaiko raidos.

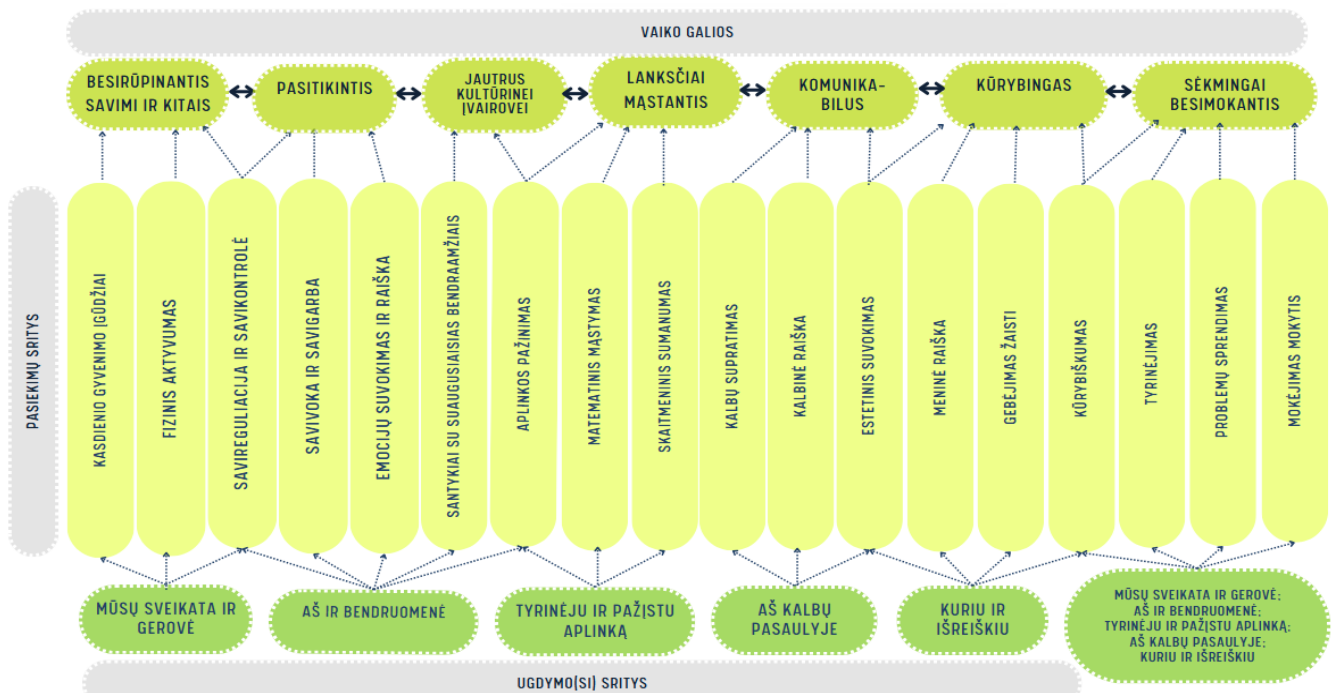
3. Saugoti ir stiprinti vaiko fizinę bei psichinę sveikatą, tenkinant saugumo, aktyvaus judėjimo, asmeninio vertingumo, bendravimo poreikius.

4. Kurti estetiškus, vaikų emocinį ir fizinį saugumą užtikrinančius, į veiklą įtraukiančius, vaikų iniciatyvoms atvirus socialinės, kultūrinės, kalbinės ir gamtinės aplinkos ugdymo(si) kontekstus.

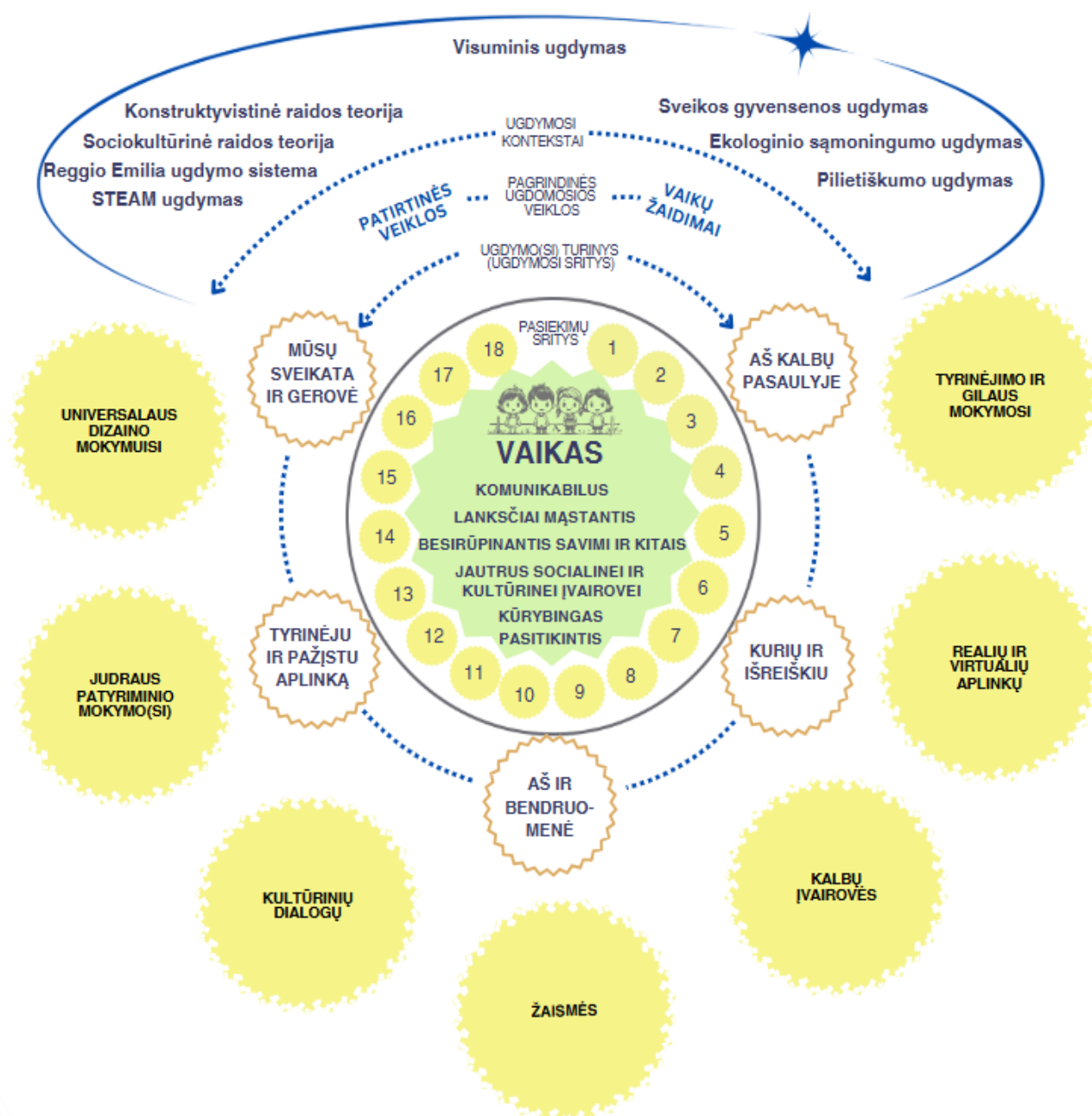
5. Sistemingai fiksuoti, kaupti, analizuoti, aptarti vaiko individualius pasiekimus ir pažangą, į veiklos apmąstymą įtraukiant ir vaikus.

6. Kurti susitelkusią, kartu veikiančią šeimos ir lopšelio-darželio bendruomenę, plėtojant bendradarbiavimu, abipuse pagarba, pasitikėjimu, aktyvia, lygiaverte dialogine sąveika grįsta partnerystę.

Ugdymosi rezultatai yra vaikų raidos ir ugdymosi procese nuosekliai įgyjami bei plėtojami jų pasiekimai: vertybinės nuostatos, žinios bei supratimas ir gebėjimai. Programoje pasiekimai suskirstyti į 18 optimalią vaiko galių ūgtį laiduojančių pasiekimų sričių, kurias plėtoja kiekviena kokybiškai įgyvendinama vaiko raidą skatinančio visuminio ikimokyklinio ugdymosi sritis „Mūsų sveikata ir gerovė“, „Aš ir bendruomenė“, „Aš kalbų pasaulyje“, „Tyrinėju ir pažįstu aplinką“, „Kuriu ir išreiškiu“. Užtikrinamas darnus visų pasiekimų plėtojimas, nors skirtingų ugdymosi sričių poveikis atskirų pasiekimų ūgčiai skirtingas.

1 pav. Ugdymo(si) sričių sąsaja su vaiko galiomis ir pasiekimų sritimis (pagal O.Monkevičienę)

2 pav. Konceptualus Kauno lopšelio-darželio „Šilinkas“ ikimokyklinio ugdymo(si) modelis

Konceptualus ugdymo(si) modelis atspindi lanksčią, visapusišką ugdymosi aplinką, kurioje kiekvienam vaikui užtikrinamos sąlygos augti ir tobulėti pagal savo individualias galias, poreikius ir tapti harmoninga asmenybe.

IV. UGDYMO(SI) TURINYS, PROCESAS IR APLINKOS

Ugdymas(is) vyksta maksimaliai išnaudojant vidaus, žaliąsias lauko ir už lopšelio-darželio ribų esančias kultūrinės, socialines ir gamtines aplinkas (parkai, muziejai, gamtos ir kultūriniai objektai ir kt.), ugdymosi situacijas *čia ir dabar*. Įtraukiant ir vaikus, kuriami emocinį ir fizinį saugumą užtikrinantys ugdymo(si) kontekstai, kuriems būdinga aktuali, skatinanti veikti, vaikų iniciatyvoms

atvira, estetiškai patraukli aplinka, kryptinga vaikų veiklą inicijuojanti idėja ar iššūkis, mokytojui tikslingai parenkant ir tam tikru būdu išdėliojant priemones, sukuriančias netikėtumo momentą.

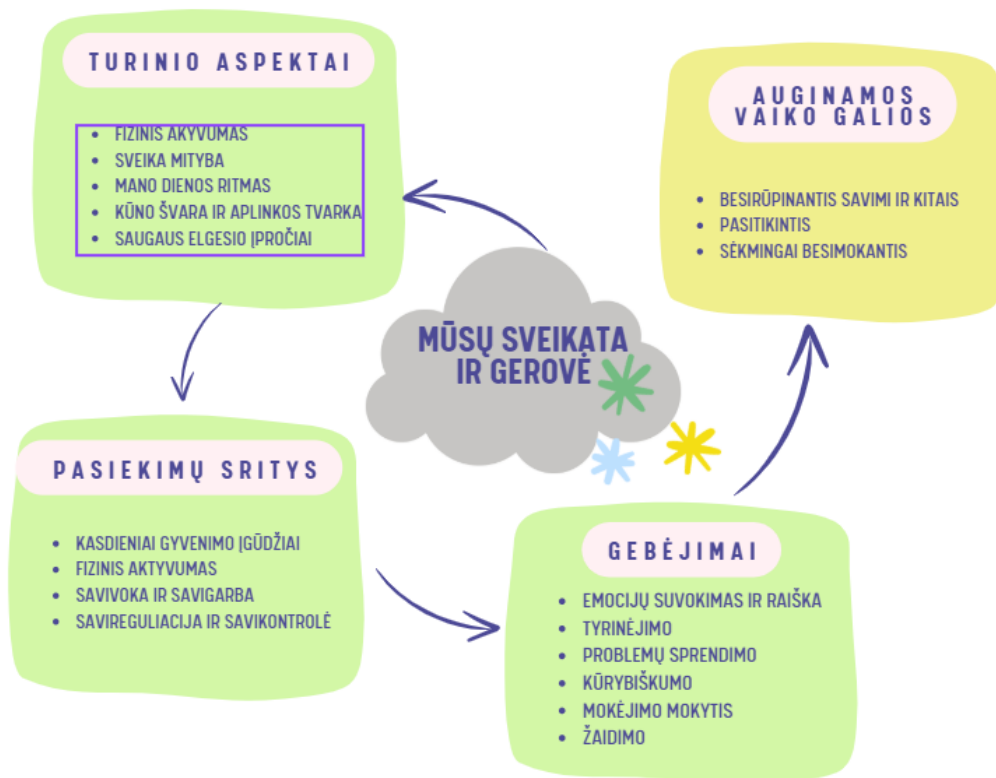
Kontekstai skatina autentiškus vaikų sumanymus, palaiko ilgalaikį domėjimąsi, gilina supratimą ir užtikrina galimybę vaikams veikti ir save išreikšti skirtingai. Vaikai patys pasirenka veiklą, medžiagas, priemones, veikimo vietas, laiką, veikti vienam ar bendradarbiaujant, kokiais būdais pristatyti veiklos rezultatus.

Mokytojo ir vaiko sąveikoje kuriamos įvairiapusės veiklos galimybės: dėmesys vaiko iniciatyvoms, mokytojas stebi vaiko domėjimąsi ir pasinaudoja spontaniškais *čia ir dabar* situacijomis; mąstymas ir kūryba drauge, mokytojui sekant vaiko iniciatyvą; mokytojas pasiūlo veiklą ir iniciatyvą veikti perleidžia vaikams. Mokytojas nuolat stebi, kuo vaikai domisi, ką geba, ir pritaiko kontekstą, kuris plėtotų pastebėtus vaikų interesus ir gebėjimus. Siekiant palaikyti dialogą lanksčiai naudojamos priemonės: papildomoji medžiaga ir objektai, ugdymo(si) veiklos nuotraukos ir vaizdo medžiaga, vaiko veiksmų, atradimų įvardijimas, atvirieji klausimai, refleksijos. Mokytojai ir švietimo pagalbos specialistai iš anksto numato galimas vaikų veiklos kliūtis arba jas pastebi vaikams veikiant sukurtame kontekste. Iš anksto susitariama dėl priemonių ir būdų, kurie gali padėti vaikams lengviau įsitraukti, bendrauti ir bendradarbiauti su kitais vaikais, atlikti veiklą ir ugdytis. Ugdymo(si) kontekstuose, mokytojas, būdamas vaikų elgesio ir veiklos modeliu, pagal situaciją lanksčiai keičia savo vaidmenį, tapdamas vaikų padėjėju, tyrinėtoju, kūrėju, besimokančiu.

3 pav. Ugdymo(si) sritis „Mūsų sveikata ir gerovė“

Ugdymo turinys sudarytas atskleidžiant plėtojamas vaiko galias per ugdymo(si) sritis ir jų plėtojamas pasiekimų sritis, turinio aspektus, fiksuojant vertybinę nuostatą, esminius gebėjimus ir ugdymosi gaires iš vaiko perspektyvos.

4 pav. Ugdymo(si) sritis „Mūsų sveikata ir gerovė“

Ugdymo(si) sritis „MŪSŲ SVEIKATA IR GEROVĖ“	
Turinio aspektas „FIZINIS AKTYVUMAS“	
<p>Vertybinė nuostata. Noriai juda, mėgsta judrią veiklą ir žaidimus.</p> <p>Esminiai gebėjimai. Tiksliai ir koordinuotai šliaužia, ropoja, eina, bėga, lipa, išlaiko pusiausvyrą judėdamas, meta, gauda ir spiria kamuolį, spontaniškai ir tikslingai atlieka kasdienes veiksmus, kuriems būtina akių ir rankos koordinacija bei išlavėjusi smulkioji motorika, derina judesius poroje, grupėje šokdamas ar žaisdamas.</p>	
Ugdymo(si) gairės	
0 – 3 m.	4 – 6 m.
Judėjimo džiaugsmo patyrimas.	Judėjimo džiaugsmo patyrimas.
<p>Kalbinamas, žaidinamas vartosi, ropoja, sėdasi, atsistoja, siekia daiktų. Eidamas link objekto, stumdydamas, ridendamas pratinasi išlaikyti pusiausvyrą.</p> <p>Mokosi vaikščioti ir išlaikyti pusiausvyrą eidamas sumažinto ploto paviršiumi (pvz., tarp dviejų nubrėžtų linijų), įveikdamas kliūtis (peržengdamas, pralįsdamas), lipdamas į kalniuką.</p> <p>Žaisdamas judriuosius žaidimus, nuo greito ėjimo pereina prie bėgimo.</p>	<p>Judėjimo džiaugsmą patiria laisvai bėgiodamas, landžiodamas labirintais, šokinėdamas, laipiodamas karstynėmis, kopėtėlėmis, laipteliais, važinėdamas triratukais, dviratukais.</p> <p>Atranda ir noriai įsitraukia į mokytojo inicijuojamus ėjimo ir bėgimo būdus. Įgyja drąsos ir pasitikėjimo savimi. Judėdamas ribotame plote pratinasi saugoti save ir kitą. Tyrinėja, kaip juda kūnas, judesiais perteikia pasakų herojų charakterius, gyvūnų, kitų objektų ypatybes (šliaužia, ropoja, bėga ir kt.), atlieka įvairius</p>

	veiksnius rankomis, kojomis. Mokosi laikyti komandinio žaidimo taisyklių.
Judesių tikslumo siekimas	Judesių tikslumo siekimas
<p>Tikslingai siekia daikto, pačiumpa ir laiko saujoje, perima iš vienos rankos į kitą, deda vieną ant kito, įdeda ir išima. Atsuka detales, ploja rankomis, spaudo. Rankos judesius seka akimis. Plaštakos, visos rankos judesius lavina drauge su mokytoju žaisdamas pirštukų žaidimus.</p> <p>Pradedama lankstyti ranką per riešą, apversti plaštaką delnu žemyn, į viršų, mostelėti. Judesių tikslumą lavina savarankiškai valgydamas, dėliodamas, užsukdamas, atsukdamas, naudodamas įrankius.</p>	<p>Dėlioja daiktus vienas ant kito, konstruoja.</p> <p>Gana tiksliai atlieka judesius rankomis ir kojomis. Judesių koordinaciją, orientaciją erdvėje, vikrumą, greitumą, jėgą tobulina žaisdamas su įvairaus dydžio ir sunkumo kamuoliais (ridena, mėto įvairiu atstumu, gauda).</p> <p>Atkerpa žirkėmis popieriaus juostelę, atsega ir užsega sagas, atitraukia ir užtraukia užtrauktuką. Pieštuką ir žirkles laiko taisyklingai.</p> <p>Tiksliai atlieka sudėtingesnius judesius su smulkiais daiktais. Kuria įvairias konstrukcijas.</p>
<p>Ugdymo(si) kontekstai. Kuriami žaismės ir judraus patirtinio ugdymo(si) kontekstai skatinantys kasdienį vaikų judrumą. Užtikrinamos įvairiapusio judėjimo galimybės, patirtinių veiklų įvairovė. Sudaromos galimybės judėjimo džiaugsmą patirti įvairiais būdais – pajaučiant praktiškai, tyrinėjant kūno galimybes, aiškinantis, diskutuojant, argumentuojant, dalijantis savo potyriais. Judėjimo naudą suvokimą rodo noras judėti, savo žinių ir sumanymų perteikimas kūno judesiais, įsitraukimas, judriųjų žaidimų grupėje ir lauke inicijavimas. Kuriant universalus dizaino mokymuisi kontekstą sudaromos galimybės pačiam vaikui pasirinkti priimtinausią būdą žaisti ir veikti. Sukuriamos sąlygos kiekvienam vaikui pagal jo nusiteikimą ir galias mėgautis judėjimo laisve, veiklų įvairove, kūno pojūčiais, didėjančiomis galiomis valdyti kūną.</p> <p>Mokytojo vaidmuo ir ugdymosi strategijos. Mokytojas modeliuoja aplinką, kurioje vaikai aktyviai veikia savarankiškai. Savo pavyzdžiu įkvepia vaikus aktyviai judėti, išbandyti naujus judėjimo būdus, patirti judėjimo džiaugsmą. Stiprina bendradarbiavimą su šeima.</p> <p>Ugdymo(si) būdai. Filmukai apie gyvūnus, susipažįstant ir žaidžiant judrius improvizacinius žaidimus išbandant matytus judesius. Kasdieninė ryto mankšta. Judrūs žaidimai su taisyklėmis (krepšinis, futbolas ir kt.), važinėjimas dviratukais, paspirtukais. Fizinio aktyvumo užsiėmimai. Veiklos sukurtose erdvėse (Basakojų takas, krepšinio zona, treniruočių zona). Tėvų vedami jogos, fizinio aktyvumo rytmečiai, organizuojama kasmetinė „Šilino“ bendruomenės olimpiada. Išvykos į parkus, sporto mokyklą ir kt.</p>	

Turinio aspektas „SVEIKA MITYBA“	
Vertybinė nuostata. Domisi, kas padeda augti sveikam ir saugiam.	
Esminiai gebėjimai. Esant galimybei renkasi sveikatai palankų maistą, savarankiškai pavalgo, žino sveikatai palankaus maisto gaminimo būdų, įgijęs elementarius mitybos kultūros įgūdžius.	
Ugdymo(si) gairės	
0 – 3 m.	4 – 6 m.
Maisto įvairovės pažinimas.	Maisto įvairovės pažinimas.
<p>Su sveikatai palankiu maistu susipažįsta ragaudamas, valgydamas įvairaus maisto, girdėdamas suaugusiųjų aiškinimus, žiūrėdamas knygeles, korteles, piešinius.</p> <p>Turtina žodyną nuolat girdėdamas vaisių, daržovių bei kitų maisto produktų pavadinimus. Suaugusiojo padedamas</p>	<p>Aiškinasi, klauso skaitomų tekstų, komentary, argumentuotai diskutuoja apie sveiko maisto naudą, kurie maisto produktai palankūs sveikatai, kurių reikėtų vengti.</p> <p>Valgo įvairų maistą. Įpranta savarankiškai atsigerti grupėje esančio vandens. Tyrinėja, matuoja, žymisi, kiek vandens išgeria per dieną.</p>

ruošia maistą: tepa, laužo, mirko. Gamina „maistą“ grupės „virtuvėlėje“, smėlio dėžėje.	Tyrinėja, kuria sveiko maisto piramidę.
Elgesys prie stalo.	Elgesys prie stalo.
Mokosi valgyti savarankiškai, naudotis stalo įrankiais. Stebėdamas mokytoją ir kitus vaikus, valgo prie stalo, ramiai, neskubėdamas.	Laikosi elgesio taisyklių prie stalo: prieš valgį nusiplauna rankas, valgo neskubėdamas, padėkoja. Suaugusiojo padedamas estetiškai tvarkingai padengia stalą. Maitina lėles, serviuoja ir puošia stalą, kuria lankymosi kavinėje ar kitoje viešojoje vietoje siužetus; kuria patiekalų receptus, imituoja maisto gaminimo, valgymo procesus. Ruošia salotas, sveikus užkandžius, gamina vaisių kokteilius. Suvokia mitybos režimo svarbą. Diskutuoja apie maisto tausojimo svarbą. Klauso, tyrinėja (dėlioja, piešia) maisto „kelį“ iki stalo.
<p>Ugdymo(si) kontekstai. Kuriamas žaismės kontekstas palaiko kasdienių veiklų žaismingumą, skatinant rinktis sveikatai palankų maistą, išbandyti įvairius skonius (skanauti įvairių daržovių, vaisių), dialogiškumą, improvizaciją, kūrimą ir perkūrimą. Modeliuojant kūrybinių dialogų kontekstą akcentuojamas kūrybos procesas, galimybės patirti kūrybos laisvę, panaudojant ir įvairias netradicines priemones, suvokti, kad yra daugiau nei vienas kūrybinio sumanymo įgyvendinimo būdas. Kuriamas tyrinėjimo ir gilaus mokymosi kontekstas įtraukia vaikus į žaismingus tyrinėjimus, auginamų augalų stebėjimus. Kuriant universalus dizaino mokymuisi kontekstą sukuriama sąlyga pačiam vaikui pasirinkti priimtinausią būdą žaisti ir veikti, pasiūlant galimų veiklų ir priemonių įvairovę, pagal jo nusiteikimą ir galias dalyvauti, reflektuoti.</p> <p>Mokytojo vaidmuo ir ugdymosi strategijos. Mokytojas modeliuoja aplinką, kurioje vaikai aktyviai veiktų savarankiškai, be mokytojo vadovavimo. Jautriai pastebi žaismę vaikų žaidime, ją atliepia, pratęsia ir užkrečia kitus vaikus. Savo pavyzdžiu įkvepia vaikus, palaiko, paskatina, patirti atradimo ir sėkmės džiaugsmą. Stiprina bendradarbiavimą su šeima (tėvai dalyvauja organizuojant sveikos mitybos rytmečius).</p> <p>Ugdymo(si) būdai. Filmukai apie daržovių, vaisių auginimą. Patirtinės veiklos sukurtose lauko erdvėse (šiltnamis, prieskonių salelės, „Svajonių“ sodas). Stalo, kūrybiniai, režisūriniai ir vaidmenų žaidimai. Edukaciniai užsiėmimai bendradarbiaujant su Visuomenės sveikatos biuru, tėvais (sveikuoliukų rytmečiai su virtuvės šefu, mama ir kt.).</p>	

Turinio aspektas „MANO DIENOS RITMAS“	
Vertybinė nuostata. Domisi, kas padeda augti sveikam ir saugiam.	
Esminiai gebėjimai. Supranta savo poreikius atitinkantį dienos ritmą ir jo laikosi.	
Ugdymo(si) gairės	
0 – 3 m.	4 – 6 m.
Dienos ritmo pajauta.	Dienos ritmo pajauta.
Kasdienių veiklų metu mokosi atpažinti kūno siunčiamus signalus (gerą nuotaiką, žvalumą, energingumą, dėmesingumą arba nuovargį, mieguistumą, irzlumą ir kt.).	Kartu su grupės draugais ryte paveikslėliais pažymi, ką šiandien ketina veikti, o vakare reflektuoja, ar pavyko tai įgyvendinti. Sudėlioja dienų su ypatingais įvykiais (švenčių, išvykų dienos), keičiančiais įprastą dienos eigą, dienos ritmą.

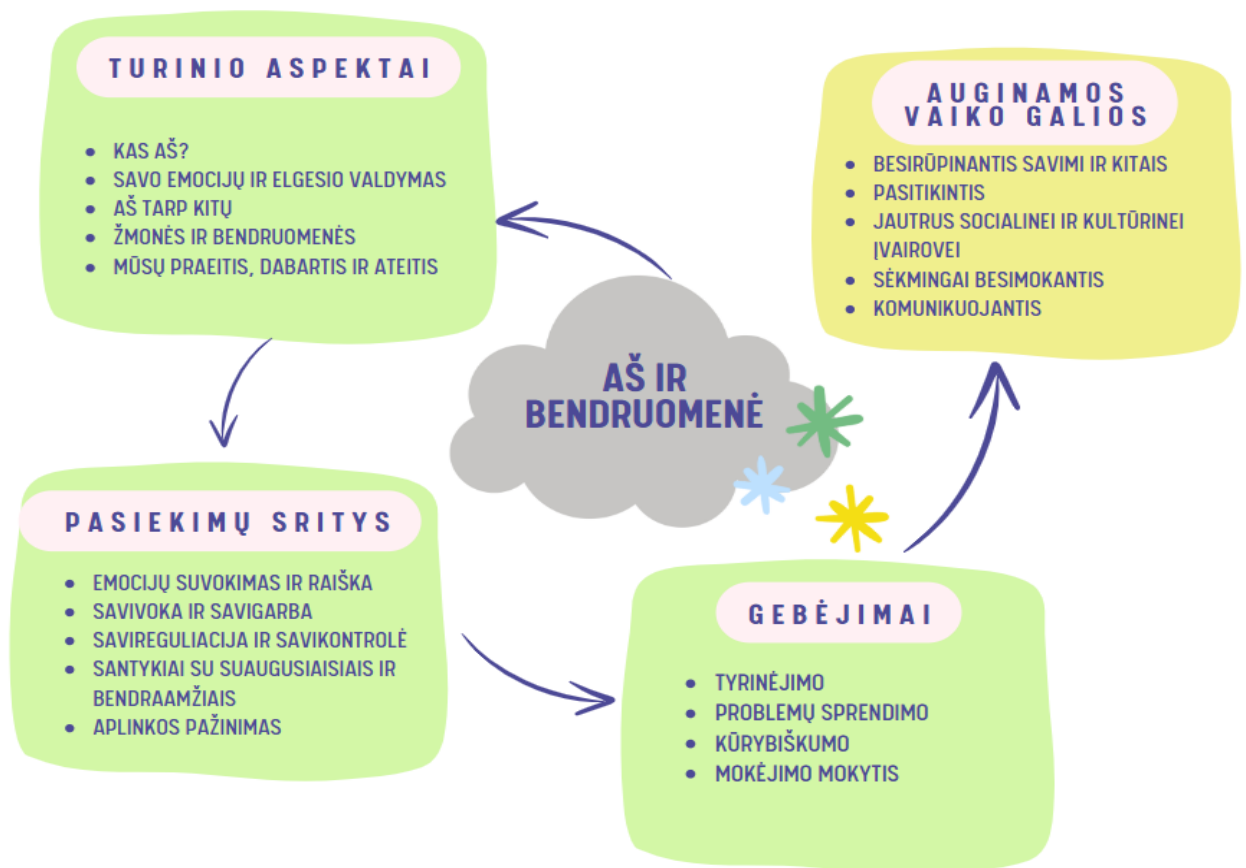
	Tyrinėja nuotaikos ir energijos kaitą per dieną, žymėdamas paveikslėliais, prisimindamas, paaiškindamas kaitos priežastis. Kartu su mokytoju, susikuria ritualus prieš einant miegoti (pavartyti knygutę, pasiklaustyti lopšinės).
Judėjimo ir poilsio ritmo pajauta.	Judėjimo ir poilsio ritmo pajauta.
Mokosi suprasti paveikslėliais sudėliotą grupės dienos ritmą, stebi, pasitikrina, kas jau įvyko, kas dar įvyks. Ugdosi laiko suvokimą dalyvaudamas kasdieniuose pasikartojančiuose ritualuose (maitinimasis, miegas, veiklos).	Mokosi atpažinti ženklus, kurie rodo, kad aktyviai judančiam kūnui reikia poilsio, kad nejudrioje būsenoje esančiam kūnui reikia judėjimo (sunku ramiai išsėdėti, sutelkti dėmesį į veiklą). Iš skaitomų pasakojimų, istorijų ir išbandydamas sužino, kad aktyvi veikla padeda išlieti tiek patirtas malonias emocijas, tiek ir nerimą, įtampą. Išbando įvairius kūno aktyvumo reguliavimo būdus (pvz., judėti pagal greito, lėto tempo, aktyvumą žadinančią, raminančią muziką).
<p>Ugdymo(si) kontekstai. Kuriamas žaismės kontekstas leidžia kasdien žaislingai pajauti dienos ritmą, suvokti poilsio svarbą, atliepia vaiko pasaulio pojūtį, kuris didina jo motyvaciją pažinti save, kitus ir pasaulį. Kuriant universalus dizaino mokymuisi kontekstą sudaromos galimybės pačiam vaikui pasirinkti priimtinausią būdą žaisti ir veikti pasiūlant galimų veiklų ir priemonių įvairovę, reflektuoti. Sukuriamos sąlygos kiekvienam vaikui pagal jo nusiteikimą, būseną pasirinkti poilsio būdą.</p> <p>Mokytojo vaidmuo ir ugdymosi strategijos. Mokytojas modeliuoja aplinką, kurioje vaikai veikty aktyviai, savarankiškai. Savo pavyzdžiu įkvepia vaikus jausti dienos ritmą, planuoti, ieškoti individualių atsipalaidavimo būdų, patirti nusiramino, rūpinimosi savimi džiaugsmą. Kuriam aplinka skatina dienos ritmo patyrimą įvairiais būdais, taisyklių, susitarimų suvokimą, ugdomųjų situacijų asmeninę reikšmę, poilsio, miego naudą.</p> <p>Ugdymo(si) būdai. Kasdieninė dienos ritmo rutina. Sudėliota grupės dienotvarkė. Ramybės erdvės. Kūrybiniai, vaidmenų žaidimai. Atsipalaidavimo, kvėpavimo pratimai. Paveikslėlių stebėjimas, pokalbiai.</p>	

Turinio aspektas „KŪNO ŠVARA IR APLINKOS TVARKA“	
Vertybinė nuostata. Domisi, kas padeda augti sveikam ir saugiam.	
Esminiai gebėjimai. Pasirūpina savo kūno švara, prisideda prie aplinkos tvarkos palaikymo.	
Ugdymo(si) gairės	
0 – 3 m.	4 – 6 m.
Rūpinimasis švara.	Rūpinimasis švara.
Balsu, kūno kalba parodo, kad jam šlapia, nepatogu ar kad nori į tualetą. Susipažįsta su higienos reikmenimis, mokytojo pamokomas, pats bando atlikti higienos ir kūno priežiūros veiksmus.	Sužino apie bakterijas ir virusus, jų sukeltas ligas, higienos svarbą. Stebėdamas, klausydamas linksmų istorijų, supranta ir stengiasi, kad apranga ir išvaizda būtų tvarkinga (žaidžia stalo žaidimus, piešia, rengia lėles ir kt.)
Tvarkos laikymasis.	Tvarkos laikymasis.
Mokosi laikytis tvarkos. Padedamas suaugusiojo arba savarankiškai tvarko žaislus, pažaidęs padeda žaislus į vietą.	Įsitraukia į grupės, lauko aplinkos tvarkymą. Kuria saugaus daiktų naudojimo taisykles. Susitvarko žaislus, veiklos vietą. Simboliniais piešiniais

	<p>grupėje ženklina daiktų laikymo vietas. Rūšiuoja šiukšles.</p> <p>Šiek tiek padedamas suaugusiojo ar savarankiškai apsirengia ir nusirengia, apsiauna ir nusiauna batus.</p>
<p>Ugdymo(si) kontekstai. Žaismės kontekstas, priemonių išdėstymas, patirtinių veiklų įvairovė įtraukia vaikus rinktis skirtingus veikimo būdus, išgyventi pažinimo, veikimo kartu džiaugsmą. Higienos, švaros ir tvarkos palaikymo svarbos suvokimą rodo įsitraukimas į tikslinius žaidimus, naudojimas asmeniniais higienos reikmenimis. Rūpinimosi savimi ir aplinka džiaugsmą vaikai patiria dalyvaudami žaismingose veiklose imituodami namų ruošos darbus, kartu su suaugusiais tvarkydami grupės, lauko aplinką. Kuriant universalaus dizaino mokymuisi kontekstą sukuriama sąlyga kiekvienam vaikui pasirinkti priimtinausią būdą žaisti ir veikti, reflektuoti.</p> <p>Mokytojo vaidmuo ir ugdymosi strategijos. Mokytojas modeliuoja aplinką, kurioje vaikai aktyviai veiktų savarankiškai. Savo pavyzdžiu įkvepia vaikus rūšiuoti, rūpintis savo išvaizda, aplinkos tvarka. Palaiko netikėtus vaikų būdus suprasti, išsiaiškinti.</p> <p>Ugdymo(si) būdai. Dainelių, eilėraščių, pasakojimų klausymas, ugdomųjų filmukų žiūrėjimas. Visuomenės sveikatos specialistės vedami užsiėmimai. Tyrinėjimai apie bakterijas, virusus. Kūrybinės užduotys. Rūšiavimo erdvės, rūšiavimo konteineriai grupėse.</p>	

Turinio aspektas „SAUGUS ELGESYS“	
<p>Vertybinė nuostata. Domisi, kas padeda augti sveikam ir saugiam.</p> <p>Esminiai gebėjimai. Rodo pradinis saugaus elgesio mokykloje įgūdžius, pasako, kaip saugiai elgtis gatvėje, buityje, gamtoje ir su nepažįstamais žmonėmis.</p>	
Ugdymo(si) gairės	
0 – 3 m.	4 – 6 m.
Elgesys su nepažįstamais žmonėmis.	Elgesys su nepažįstamais žmonėmis.
-	<p>Kalba, diskutuoja, kaip elgtis, jei kalbina nepažįstamas žmogus, kviečia pasivaikščioti ar pasivažinėti, siūlo saldumynų. Atpažįsta ir mokosi pasakyti „ne“ netinkamam prisilietimui, pasitraukti iš nesaugių situacijų, pranešti apie tai suaugusiajam, kuriuo pasitiki.</p>
Saugus elgesys gatvėje.	Saugus elgesys gatvėje.
<p>Supranta, kad einat šalia gatvės saugiau įsikibus į suaugusiojo ranką, nebėgioti.</p>	<p>Modeliuojant įvairias situacijas, išvykų, žaidybinių veiklų metu, klausydamas, stebėdamas, atlikdamas užduotis mokosi saugaus elgesio gatvėje, nežinomoje vietoje, įgūdžių. Pažįsta šviesoforo spalvas. Išvykdamas iš įstaigos teritorijos naudoja specialias saugumo priemones, įvardija jų svarbą.</p>
Saugus elgesys buityje ir gamtoje.	Saugus elgesys buityje ir gamtoje.
<p>Mokosi saugiai žaisti. Pradeda laikytis susitarimų ir saugiai elgtis lauko aikštelėje.</p>	<p>Klausydamas pasakojimų, žiūrėdamas filmukus, sužino apie sveikatai ir saugumui pavojus ir atsargų elgesį patalpose, kieme, gamtoje, prie vandens. Padėdami prižiūrėti darželio aplinką, saugiai naudojami kiemo tvarkymo įrankiais.</p> <p>Modeliuojant įvairias situacijas, įsimena į kurias žmones reiktų kreiptis pagalbos pasiklydus,</p>

	ištikus nelaimei (policininkai, gaisrininkai, medikai ir kt.).
<p>Ugdymo(si) kontekstai. Žaismės, kūrybinių dialogų kontekstas, priemonių išdėstymas, patirtinių veiklų įvairovė įtraukia vaikus rinktis skirtingus veikimo būdus, išgyventi pažinimo, kūrybos, veikimo kartu džiaugsmą. Kuriamos situacijos įtraukia vaikus diskutuoti apie saugų elgesį, ieškoti sprendimų kaip išvengti nesaugių situacijų, prireikus paprašyti suaugusiojo pagalbos. Kuriant universalaus dizaino mokymuisi kontekstą sukuriama sąlyga kiekvienam vaikui pasirinkti priimtinausią būdą žaisti ir veikti, reflektuoti. Sukurta saugi aplinka sudaro galimybes pasitikėti suaugusiais.</p> <p>Mokytojo vaidmuo ir ugdymosi strategijos. Mokytojas kuria aplinką, kurioje vaikai aktyviai veikia savarankiškai. Savo pavyzdžiu įkvėpia vaikus ugdytis saugaus elgesio įgūdžius, palaiko jų iniciatyvas. Paskatina, palaiko ir kuria kasdienį žaismingumą, ugdant vaikų suvokimą ir atpažinimą nesaugių situacijų, mokantis atsargiai elgtis su daiktais (žirklys, plaktukas ir kt.); vengti pavojingų situacijų (pavyzdžiui, nušokti nuo švytuojančių sūpynių ar kt.).</p> <p>Ugdymo(si) būdai. Dainelių, eilėraščių, pasakojimų klausymas, ugdomųjų filmukų žiūrėjimas. Kūrybinės užduotys, kūrybinės veiklos panaudojant antrines žaliavas. Visuomenės sveikatos biuro specialistės, socialinės pedagogės, psichologės vedami prevenciniai ugdomieji užsiėmimai apie saugų elgesį. Saugaus eismo dienos, akcijos. Išvykos į Kauno A.Žikevičiaus saugaus vaiko mokyklą, Kauno priešgaisrinę gelbėjimo valdybą, policijos nuovadą, prie gatvės (perėjos, šviesoforo).</p>	

5 pav. Ugdymo(si) sritis „Aš ir bendruomenė“

Ugdymo(si) sritis „AŠ IR BENDRUOMENĖ“	
Turinio aspektas „KAS AŠ?“	
<p>Vertybinė nuostata. Pradeda pažinti ir suprasti save kaip unikalų asmenį.</p> <p>Esminiai gebėjimai. Pažįsta savo kūną, pasako, kad yra berniukas (mergaitė), supranta savo augimą ir gebėjimų tobulėjimą, prisistato kitam, komentuoja kuo domisi, kas patinka / nepatinka.</p>	
Ugdymo(si) gairės	
0 – 3 m.	4 – 6 m.
Kūno pažinimas.	Kūno pažinimas.
Suaugusiojo glaudžiamas, žaidinamas, kykuojamas, rengiamas pajaučia savo kūno ribas. Atpažįsta save veidrodyje. Paprašytas parodo ar pavadina kelias kūno dalis.	Supranta ir paaiškina, kuo ypatingas kūnas, ką jis gali/negali. Tyrinėja ir pasako kai kurias fizines savo kūno savybes, kūno dalių, organų funkcijas. Mokosi pajausti savo asmeninės erdvės ribas, suprasti savo privatumą ir tinkamai reaguoti į asmeninės erdvės ribų pažeidimą.
Savo poreikių, pomėgių, interesų supratimas ir raiška.	Savo poreikių, pomėgių, interesų supratimas ir raiška.
Reaguoja į savo vardą. Mokosi savo poreikius (valgyti, žaisti, miegoti ir kt.), sutikimą/nesutikimą parodyti veido mimika, garsais, gestais, galvos judesiu.	Patiria, tyrinėja, supranta, atpažįsta, įvardija ir skirtingais būdais (emocine reakcija, pasirinkimu, piešiniu, žodžiais ar kt.) parodo savo poreikius, pomėgius, interesus.
Savo emocijų atpažinimas ir raiška.	Savo emocijų atpažinimas ir raiška.
Emocijas išreiškia veido mimika, gestais, balsu, kūno poza. Atpažįsta iš veido išraiškos, balso emocijas, jas parodo (naudoja emocijų veidelius, spalvas), įvardija. Mokosi nusiramino būdų.	Tyrinėja ir žymi, kaip jaučiasi, ką patiria, išreiškia, aiškinasi, diskutuoja ir vis geriau atpažįsta bei įvardija įvairias savo ir kitų emocijas, jas sukėlusias situacijas bei priežastis.
Savo augimo, didėjančių galių ir mokymosi tyrinėjimas.	Savo augimo, didėjančių galių ir mokymosi tyrinėjimas.
Savo augimą pajaučia per didėjantį savarankiškumą kasdienėse veiklose. Stebi, lygina save dabar ir seniau darytose nuotraukose, matuojasi savo išaugtus drabužėlius.	Tyrinėja savo kūną (matuoja, apveda kūno kontūrą ir kt.). Lygina pėdų, plaštakų atspaudus. Apibūdina savo kūno pokyčius, naujai įgytus gebėjimus, asmenines savybes. Tyrinėja žmogaus gyvenimo ciklą, samprotauja, kaip atrodys užaugę, ko norėtų išmolti netolimoje ateityje, kuo norėtų tapti tolimoje ateityje. Nebijo suklysti, ieško kito sprendimo būdo. Drąsiai imasi naujų sumanymų ir lyderystės (vadovauja žaidimui, padeda draugui, kuriam nesiseka).
<p>Ugdymo(si) kontekstai. Kuriamas tyrinėjimo ir gilaus mokymosi ir žaismės kontekstas įtraukia vaikus į emocijų, savo išvaizdos, kūno pokyčių žaismingus tyrinėjimus. Vaikai patiria, supranta, atpažįsta, įvardija ir skirtingais būdais rodo iniciatyvą klausinėdami, spėliodami, ieškodami skirtumų ir panašumų, diskutuodami, darydami išvadas, kurdami ir plėtodami savo įsivaizduojamo tolimesnio gyvenimo, pasirinkimų perspektyvas. Kuriamas realių ir virtualių aplinkų kontekstas suteikia galimybes realioje aplinkoje pamatyti plika akimi nematomas</p>	

procesus ar reiškinius. Kuriant universalaus dizaino mokymuisi kontekstą sudaromos galimybės pačiam vaikui pasirinkti priimtinausią būdą žaisti ir veikti, pagal nusiteikimą ir galias mėgautis judėjimo laisve, veiklų įvairove, kūno pojūčiais, didėjančiomis galiomis valdyti kūną.

Mokytojo vaidmuo ir ugdymosi strategijos. Mokytojas jautrus vaikų poreikiams, užtikrina emocinį saugumą, padeda vaikams atpažinti emocijas, jas įvardija, padeda atrasti priimtinių nusiramino būdų. Savo pavyzdžiu rodo tinkamą emocijų raišką. Mokytojo kuriamos ugdymo(si) situacijos skatina vaikų norą veikti ir savarankiškai įgyvendinti sumanymus, inicijuoti bendrus žaidimus ir patirtines veiklas, turint idėją ir kartu su kitais siekiant ją įgyvendinti. Patys vaikai empatiškai atliepia kitų poreikius, emocijas, idėjas.

Ugdymo(si) būdai. Tyrinėjimo, kūrybinės veiklos naudojant įvairias medžiagas (ūgio matuoklių, pėdų, plaštakų atspaudų gaminimas, savo augimo laiko juostų kūno modelių, emocijų veidelių, „emocijų termometrų“ kūrimas. Išaugtų drabužėlių, batų matavimasis. Žiūrėjimas anksčiau darytų savo nuotraukų. Vaidmenų, naratyvinių, šešėlių, vardų žaidimai. Mokytojo užduodami atviri klausimai. Skaitomų istorijų klausymas, ugdomųjų, informacinių filmukų žiūrėjimas. Žmogaus kūno dalių tyrinėjimas (enciklopedijos vaikams, plakatai, maketai, nuotraukos ir kt.).

Turinio aspektas „SAVO EMOCIJŲ IR ELGESIO VALDYMAS“

Vertybinė nuostata. Domisi savo ir kitų emocijomis bei jausmais.

Esminiai gebėjimai. Atpažįsta, atliepia, įvardija, aptaria savo ir kitų emocijas ar jausmus, jų priežastis, įprastose ramiose situacijose emocijas ir jausmus išreiškia tinkamais, kitiems priimtiniais būdais, žodžiais ir elgesiu atliepia kito jausmus.

Ugdymo(si) gairės

0 – 3 m.	4 – 6 m.
Emocijų ir jų raiškos reguliavimas.	Emocijų ir jų raiškos reguliavimas.
Įvaldo paprastus emocijų reguliavimo būdus (parodyti, atskleisti, išreikšti emocijas, kreiptis pagalbos, pasiguosti, leisti apkabinamam, nuraminamam, nukreipti dėmesį nuo stiprias emocijas sukėlusio įvykio ar objekto, pasitraukti iš įtampą keliančios situacijos).	Mokosi valdyti savo emocijų raišką, jų intensyvumą, įvairiais sužinotais būdais (susikaičiuoja iki trijų, penkių, pasitraukia į ramybės kampelį, pasikalba ar kt.), padedančiais nusiraminti, valdyti impulsus, taikiai išlieti emocijas, sutelkti pastangas tinkamam poelgiui. Mokosi valdyti pokyčių situacijoje kilusias neigiamas emocijas, kad pasijustų gerai (įžvelgti gerąją pokyčių pusę, susitarti, prisiderinti).
Dėmesio ir elgesio valdymas.	Dėmesio ir elgesio valdymas.
Bendraudami su kitais pritaiko tuos būdus, kuriuos patyrė, suprato ir perėmė iš suaugusiojo (nusišypsoti, pakalbinti, taikiai žaisti greta, dalintis, palaukti savo eilės, atsižvelgti į kito prašymus).	Tyrinėja bei išbando įvairius dėmesio, elgesio valdymo būdus (sustingti, nekalbėti, nesusijuokti, perkėlinėti dėmesį). Ugdomosi valingą dėmesio ir elgesio kontrolę. Laikosi sukurtų grupės taisyklių ir tvarkos. Sau kelia paprastus asmeninius ar veiklos tikslus, jų siekia, susidūręs su kliūtimis, keičia veikimo ar elgesio būdus. Kreipiasi pagalbos ir ją priima. Mokosi apmąstyti savo veiklą, elgesį, aiškinasi, koks elgesys yra tinkamas/netinkamas, kas yra teisinga/neteisinga, supranta kodėl.
Ugdymo(si) kontekstai. Kuriami tyrinėjimo ir gilaus mokymosi, žaismės ir judraus patirtinio ugdymo(si) kontekstai įtraukia vaikus į dėmesio, elgesio valdymo būdus, žaismingus tyrinėjimus, žaidimus, palaikant kasdienį vaikų judrumą, užtikrinant judraus ugdymo(si) galimybes. Vaikai	

mokosi valdyti savo emocijų raišką, jų intensyvumą, įvairiais sužinotais būdais, diskutuodami, darydami išvadas, kurdami ir plėtodami savo įsivaizduojamo tolimesnio gyvenimo, pasirinkimų perspektyvas. Kuriant universalaus dizaino mokymuisi kontekstą sudaromos galimybės pačiam vaikui pasirinkti priimtinausią būdą žaisti ir veikti. Vaikams sukurtos sąlygos pajauti, patirti visais pojūčiais, tyrinėti, numatyti pasekmes, dalyvauti iššūkiu, provokacijų situacijose. Kuriama aplinka įvairių poreikių vaikams, nusiramino, sensorinės, emocinės raiškos erdvės.

Mokytojo vaidmuo ir ugdymosi strategijos. Mokytojas kuria jautrų ir pastovų emocinį ryšį su vaikais, padeda vaikams atpažinti emocijas, jas įvardija, padeda atrasti priimtinių nusiramino būdų. Savo pavyzdžiu rodo tinkamą emocijų raišką, pasiūlo išbandyti dėmesio sutelkimo, nukreipimo ir perkėlimo, impulsų ar netinkamo elgesio slopinimo, aktyvinamosios kontrolės (savęs motyvavimas atlikti tai, ko daryti nesinori) būdus. Savo elgesiu moko planuoti veiklą, valdyti laiką.

Ugdymo(si) būdai. Stebėjimas, situacijų, įvykių aiškinimasis, diskutavimas, argumentuotos situacijos vertinimo pateikimas. Mokytojo užduodami atviri klausimai. Kūrimas bendrų grupės taisyklių kūrimas. Emocijas atspindinčių priemonių kūrimas naudojant meninės raiškos priemones, gamtinę medžiagą, antrines žaliavas. Savireguliaciją plėtojantys, vaidmenų, naratyviniai, šešėlių, vardų žaidimai. Knygų vartymas, klausymas. Ugdomieji, informaciniai filmukai. Žmogaus kūno dalių tyrinėjimas (plakatai, maketai, nuotraukos ir kt.).

Turinio aspektas „AŠ TARP KITŲ“

Vertybinė nuostata. Suvokia savo vietą tarp kitų žmonių.

Esminiai gebėjimai. Prisistato kitam, komentuoja, kuo domisi, kas patinka (nepatinka), supranta ir gina savo bei kitų teises būti ir žaisti kartu.

Ugdymo(si) gairės

0 – 3 m.	4 – 6 m.
Ryšiai tarp vaikų ir jautrumas kito poreikiams.	Ryšiai tarp vaikų ir jautrumas kito poreikiams.
Mokosi būti ir veikti šalia kitų, suprasti, ką jaučia, ko nori kitas, bando atliepti kito jausmus ar norus.	Geba žaisti, inicijuoja bendrus žaidimus ar veiklas, derina veiklos idėjas, veiksmus ir kt. Kuria veiklos ir elgesio taisykles, jų laikosi. Stengiasi suprasti kitą, padeda, tariasi. Pakomentuoja, koks yra geras/negeras draugas.
Panašumų ir skirtumų tyrinėjimas.	Panašumų ir skirtumų tyrinėjimas.
Matydamas save veidrodyje, nuotraukose tyrinėja aš – ne aš ribas. Atsirenka savo drabužėlius ar žaislus.	Tyrinėja, kuo panašus ir kuo skiriasi nuo kitų. Pažįsta žmonių išvaizdos, aprangos, kalbos, gyvenamosios aplinkos, pomėgių akivaizdžius panašumus ir/ar skirtumus, skirtingais būdais tai parodo.
Skirtybių priėmimas ir lygiavertis dalyvavimas.	Skirtybių priėmimas ir lygiavertis dalyvavimas.
Žaidžia šalia, su kitais skirtingo amžiaus, kitataučiais, kitakalbiais vaikais.	Mokosi ir tyrinėja būdus, kaip suprasti, gerbti, toleruoti ir priimti kita kalba kalbantį, kitaip besielgiantį, mažiau gebantį vaiką, įtraukti jį į bendrus žaidimus ir veiklas. Mokosi įžvelgti kilusio nesutarimo esmę, išgirsti kiekvieno nuomonę ir ieškoti visiems priimtinių išeičių.

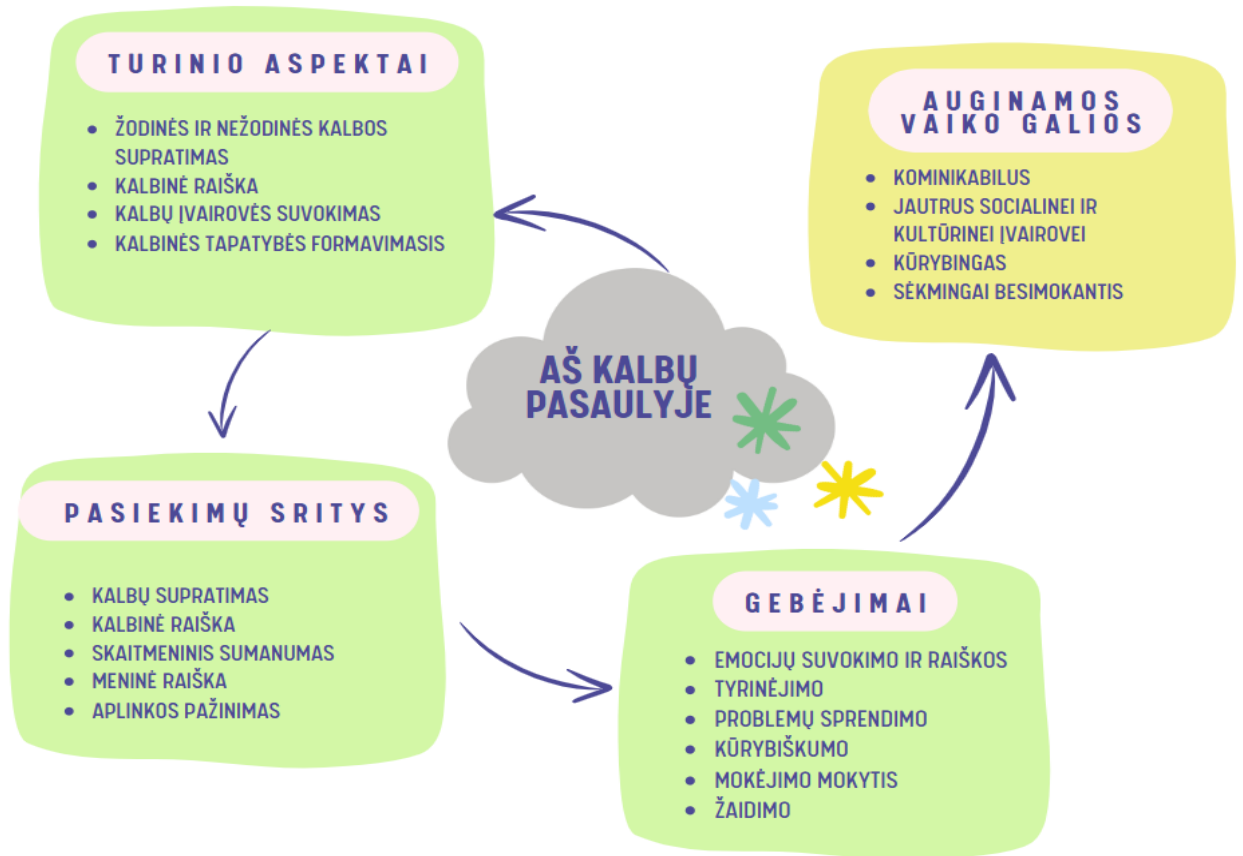
	Mokosi atpažinti patyčias ir būdus, kaip jų išvengti. Bendradarbiauja atliekant bendrą veiklą, išklauso kito idėjas, jas derina.
<p>Ugdymo(si) kontekstai. Kuriami tyrinėjimo ir gilaus mokymosi, žaismės ir judraus patirtinio ugdymo(si) kontekstai skatina vaikų norą inicijuoti bendrus žaidimus. Vaikai draugiškai veikia kartu, empatiškai atliepia kitų poreikius, idėjas, atskleidžia įvaldytus santykių kūrimo, sugyvenimo gebėjimus. Kuriant universalaus dizaino mokymuisi kontekstą sukuriama sąlyga kiekvienam vaikui pagal jo nusiteikimą ir galias mėgautis veiklą įvairovė, dalyvauti, kurti, žaisti. Sudaromos sąlygos vaikams pažinti save žmonių įvairovėje, suvokti savo ryšius su kitais ir vietą tarp kitų žmonių. Kuriamas kultūrinių dialogų kontekstas sudaro sąlygas vaikams ugdytis pozityvų požiūrį į įvairovę, suvokti kultūrų, tradicijų, papročių panašumus bei skirtumus, komunikavimo su skirtingais žmonėmis galimybes.</p> <p>Mokytojo vaidmuo ir ugdymosi strategijos. Mokytojas stebi vaikų įsitraukimo, supratimo, savarankiškumo ypatumus. Kuria jautrų ir pastovų emocinį ryšį su vaikais. Savo pavyzdžiu rodo tinkamą reakciją konfliktinėje situacijoje, kaip reikia suprasti, gerbti, toleruoti ir priimti kita kalba kalbantį, kitaip besielgiantį, mažiau gebantį vaiką.</p> <p>Ugdymo(si) būdai. Stebėjimas, aiškinimasis situacijų, įvykių. Diskusijos. Žaidimo taisyklių kūrimas. Mokytojo užduodami atviri klausimai. Skaitomų knygų klausymas, vartymas. Ugdymų filmukų žiūrėjimas. Dalyvavimas socialinių iniciatyvų (Tolerancijos dienos, „Mėnesio be patyčių“, autizmo supratimo, draugo dienos ir kt.) užduočių atlikime, diskusijose. Veiklos tinklaveikoje su kitų įstaigų vaikais, susitikimai su kviestiniais svečiais (pamatant, sužinant, kad negalia nėra nuosprendis, kad yra pvz., šunys asistentai ir kokią pagalbą jie geba suteikti žmogui su negalia). Patirtinės veiklos ugdantis suvokimą per pojūčius (tyla, tamsa, ribotas judėjimas).</p>	

Turinio aspektas „ŽMONĖS IR BENDRUOMENĖS“	
<p>Vertybinė nuostata. Nusiteikęs geranoriškai bendrauti ir bendradarbiauti su suaugusiais ir bendraamžiais.</p> <p>Esminiai gebėjimai. Priskiria save savo šeimai, grupei, įstaigos bendruomenei, žino savo tautybę, tėvynę.</p>	
Ugdymo(si) gairės	
0 – 3 m.	4 – 6 m.
Žmonių įvairovės supratimas.	Žmonių įvairovės supratimas.
Pajaučia juos supančių žmonių išvaizdos, aprangos, amžiaus panašumus ir skirtumus, jeigu jie yra labai akivaizdūs.	Pajaučia, atpažįsta savo aplinkos ir pasaulio žmonių gyvenimo, būdo, išvaizdos, tautybės, kalbų, profesijų, maisto, švenčių panašumus ir įvairovę. Paremiamas mokytojo, atranda, išbando įvairius emocinio kontakto, pagarbaus bendravimo, ryšių su kitais žmonėmis užmezgimo, palaikymo būdus gyvai ir nuotoliu.
Žmonių bendruomenių tyrinėjimas.	Žmonių bendruomenių tyrinėjimas.
Natūraliai per užmegztus emocinius ryšius jaučia savo šeimą kaip bendruomenę. Vaikų grupę kaip bendruomenę pajaučia, kai užsimezga emocinis ryšys su mokytoju ir grupės vaikais.	Aiškinasi savo aplinkos žmonių bendruomenių gyvenimo būdo panašumus ir skirtumus. Ugdomosi priklausymo bendruomenei jausmą, įsitraukia į savo bendruomenės veiklas, atranda lygiavertį bendravimą su kitais jos nariais būdus.

Tautinio tapatumo ir pilietiškumo jausmas.	Tautinio tapatumo ir pilietiškumo jausmas.
<p>Savo aplinkoje girdi gimtąją kalbą, įsitraukia į mokytojo organizuojamas veiklas su tautosakos, tautodailės, etnomuzikos motyvais, dalyvauja tautinėse ir valstybinėse šventėse.</p>	<p>Domisi gimtąja kalba, etnine kultūra, dalyvauja etnokultūrinuose, pilietiniuose renginiuose ir edukacinėse programose. Pažįsta, gerbia pagrindinius savo šalies simbolius, tyrinėja šalies žemėlapij, domisi vėliavos spalvų reikšmėmis, tautiniais simboliais, kultūros objektais.</p> <p>Tyrinėja ir grupę lankančių, iš kitų kraštų atvykusių vaikų šalių simbolius, kalbą, žemėlapius, žmonių gyvenimo būdą.</p> <p>Aiškinasi ir supranta, kad yra žmonių, patiriančių skurdą, nepriteklių, kad šiems žmonėms yra reikalinga pagalba.</p>
<p>Ugdymo(si) kontekstai. Kuriamas kultūrinių dialogų kontekstas sudaro sąlygas vaikams ugdytis tautinio tapatumo, pilietiškumo jausmą, pažinti socialinę įvairovę, kitas etnines kultūras. Gilėjantį supratimą užtikrina sukurtos sąlygos tyrinėti, lyginti panašumus ir skirtumus, įžvelgiant naujus dalykus apie save, kitus žmones, bendruomenes, apmąstant, aiškinantis, argumentuojant. Modeliuojant kalbų įvairovės kontekstą skatinamas kalbinio tapatumo formavimasis, žadina smalsumą, kalbų tyrinėjimą. Kuriamos situacijos, kuriose vaikai girdi grupę ar įstaigą lankančių dvikalbių, kitakalbių vaikų kalbą, moko juos kalbėti lietuviškai. Kuriant universalus ugdymosi dizaino mokymuisi kontekstą sukuriama sąlyga kiekvienam vaikui pagal jo nusiteikimą ir galias mėgautis veiklų įvairove, suvokti savo ryšius su kitais ir vietą tarp kitų žmonių. Modeliuojant kultūrinių dialogų kontekstą, tikslingai kuriama edukacinė aplinka, apie keletą kitų šalių. Atsižvelgiama į grupės lankančių vaikų tautinį identitetą.</p> <p>Mokytojo vaidmuo ir ugdymosi strategijos. Mokytojas kuria jautrų ir pastovų emocinį ryšį su vaikais. Savo pavyzdžiu rodo pagarbą pagrindiniams savo šalies simboliams, padeda suvokti, kas sieja žmonių bendruomenių narius. Sudaro sąlygas domėtis savo kalba, papročiais, tradicijomis, tautosaka, amatais, susipažinti ir su kitų tautų savitumais. Stiprina bendradarbiavimą su šeima.</p> <p>Ugdymo(si) būdai. Virtualūs susitikimai, veiklos tinklaveikoje su kitų įstaigų vaikais. Kūrybinės veiklos panaudojant įvairias priemones bei medžiagas (pilių maketų gaminimas, piešimas ir kt.). Amatų dirbtuvėlės, projektinės veiklos. Labdaros akcijų organizavimas ir dalyvavimas. Pasakojimai, pokalbiai grupėje, šeimose. Pokalbiai, nuotraukos, informaciniai filmai apie įžymius tautos asmenis. Pažintinės išvykos (Kauno pilis, Trakų pilis, karo muziejus ir kt.). Virtualūs savo miesto ar šalies tyrinėjimai. Tikslingai parinkto tautos paveldo pavyzdžių (liaudies dainų, mįslių, greitakalbių, liaudies žaidimų, patarlių ir kt.) klausymas, stebėjimas, mokymasis. Tikslingai parinkta vaizdo medžiaga. Kalbą ugdančios knygelės. Skaitmeniniai kalbą ugdantys žaidimai.</p>	

Turinio aspektas „MŪSŲ PRAEITIS, DABARTIS, ATEITIS“	
<p>Vertybinė nuostata. Nori pažinti ir suprasti aplinkinį pasaulį, laikotarpių kaitą, džiaugiasi sužinojęs ką nors nauja.</p>	
<p>Esminiai gebėjimai. Pažįsta jam suprantamus socialinius, kultūrinius ir gamtos objektus bei reiškinius, juos įvardija ir apibūdina, žinojimą pritaikydamas žaidimuose ir kitose veiklose.</p>	
Ugdymo(si) gairės	
0 – 3 m.	4 – 6 m.
Laiko tėkmės pajauta.	Laiko tėkmės pajauta.
<p>Laiko tėkmę pajaučia sąsajoje su savo veikla ir gyvenimo ritmu. Laiko tėkmę geriau</p>	<p>Pradeda pavadinti paros dalis, savaitės dienas, pasako, ką veikė vakar, ką veikia šiandien, ką</p>

supranta, eksperimentuodamas su skirtingos trukmės muzikinėmis atkarpomis. Paros trukmę ir laiko tėkmės per parą nuoseklumą patiria dėliodamas savo veiklos per dieną paveikslėlius.	veiks rytoj kalbėdamiesi. Papasakoja, ką veikė per dieną, savaitę, dėliodamas paveikslėlius. Gyvenimo ritmą grupėje pajaučia per dienvartę.
Praeitis, dabartis, ateitis kaip asmeniniai, šeimos ir bendruomenės pokyčiai.	Praeitis, dabartis, ateitis kaip asmeniniai, šeimos ir bendruomenės pokyčiai.
Supranta, atpažįsta ir reaguoja į netolimoje praeityje vykusius šeimos, grupės įvykius.	Laiko tėkmės supratimą plėtoja patirdamas, aiškindamasis, tyrinėdamas savo ir jį supančių žmonių gyvenimą čia ir dabar, netolimoje ir tolimoje praeityje, numatydamas gyvenimo pokyčius ateityje. Sužino keletą Tėvynės istorijai svarbių įvykių ir žymių veikėjų. Atpažįsta tautosakos paveldą žmonių sukurtą praeityje.
Šaltinių, pasakojančių apie praeitį ir būsimą ateitį, tyrinėjimas.	Šaltinių, pasakojančių apie praeitį ir būsimą ateitį, tyrinėjimas.
	Aiškinasi, tyrinėja, diskutuoja, kas gali ką nors papasakoti apie praeitį, dabartį, ateitį, atranda keletą informacijos šaltinių: senoviniai ir „ateities“ daiktai, praeityje darytos nuotraukos ir kt. Samprotauja, ką mums pasakoja skirtingi informacijos šaltiniai. Atranda ir tyrinėja savo miesto istorines, įžymias vietas.
<p>Ugdymo(si) kontekstai. Kuriamas kultūrinių dialogų kontekstas sudaro sąlygas ugdytis tautinio tapatumo ir pilietiškumo jausmą, pajusti ir įžvelgti naujus dalykus apie save, kitus žmones, bendruomenes, gyvenimo būdo praeities, dabarties kaitą laiko tėkmėje. Kuriant universalus ugdymosi dizaino mokymuisi kontekstą sukuriama sąlyga kiekvieno vaikai įsitraukimui pagal jo galias, pačiam rinktis būdus pažinti, veikti, išreikšti. Modeliuojant kultūrinių dialogų kontekstą, tikslingai kuriama edukacinė aplinka, apie keletą kitų šalių, šalies praeitį, svarbius praeities įvykius, sąsajas su kitomis šalimis. Atsižvelgiama į grupės lankančių vaikų tautinį identitetą.</p> <p>Mokytojo vaidmuo ir ugdymosi strategijos. Mokytojas kuria jautrų ir pastovų emocinį ryšį su vaikais. Savo pavyzdžiu rodo pagarbą pagrindiniams savo šalies simboliams, istorijai. Padeda suvokti, kas sieja žmonių bendruomenių narius istorijos laiko tėkmėje.</p> <p>Ugdymo(si) būdai. Eksperimentai su smėlio laikrodžiais. Paveikslėliai (veiklų, dienos ritmo). Stalo, kūrybiniai, vaidmenų, režisūriniai, istorinio pobūdžio naratyviniai žaidimai. Švenčiamos tradicinės ir valstybinės šventės. Istorinių pasakojimų skaitymas. Tikslingai parinktos vaizdo medžiagos, nuotraukų, skaitmeninių informacijos šaltinių žiūrėjimas, tautos paveldo pavyzdžių (liaudies dainų, mįslių, greitakalbių, liaudies žaidimų, patarlių ir kt.) klausymas, stebėjimas, mokymasis.. Pažintinės išvykos, muziejų, pilių, piliakalnių, fortų lankymas. Kūrybinės veiklos panaudojant įvairias priemones bei medžiagas.</p>	

6 pav. Ugdymo(si) sritis „Aš kalbų pasaulyje“

Ugdymo(si) sritis „AŠ KALBŲ PASAULYJE“	
Turinio aspektas „ŽODINĖS IR NEŽODINĖS KALBOS SUVOKIMAS“	
Vertybinė nuostata. Domisi žodiniiais ir nežodiniiais komunikavimo būdais, yra nusiteikęs išklaudyti ir suprasti kitą.	
Esminiai gebėjimai. Klausosi ir supranta kitų kalbėjimą, įvairiomis formomis, būdais ir priemonėmis perteikiamas prasmės, amžių atitinkančius įvairaus pobūdžio tekstus.	
Ugdymo(si) gairės	
0 – 3 m.	4 – 6 m.
Klausymas.	Klausymas.
Plečia pasyvų ir aktyvų žodyną, girdėdamas suaugusiojo kalbą. Ugdomi foneminę klausą ir fonologinį suvokimą, mokosi sutelkti dėmesį ir klausytis. Mokosi išklaudyti, kalbėti paeiliui, dalyvauti dialoge ar poliloge.	Plėtoja kalbos supratimą, „atranda“ žodžių prasmes, ugdomi trumpalaikę ir ilgalaikę atmintį, kalbinę vaizduotę. Mokosi susikaupęs klausytis įvairių tekstų (gyvai skaitomų, įrašytų), nepertraukiamai klausytis draugų ir suaugusiųjų kalbos, suprasti kita kalba kalbančių vaikų norus, pasiūlymus. Supranta pajuokavimus, dviprasmybes, pradeda suprasti kai kurių žodžių, frazių perkeltinę reikšmę.
Žodinės kalbos suvokimas.	Žodinės kalbos suvokimas.
Iki 1 metų žodinės kalbos supratimą išreiškia reaguodamas į suaugusiojo kalbą gestais, mimika, veiksmais. Nuo 1 metų – ir pirmaisiais	Žodinės kalbos supratimą ugdomi dalyvaudamas grupinėse veiklose, kuriose aktyviai bendrauja. Kalbos supratimą gilina klausydamasis amžių

<p>žodžiais. 1–3 metų žodine arba nežodine išraiška reaguoja išgirdęs mokytojo kreipimąsi, jo kalbinamas, klausinėjamas, prašomas.</p> <p>Supranta savo ir artimųjų vardus, paprastus klausimus ir prašymus, artimiausios aplinkos daiktų, reiškinių, veiksmų pavadinimus. Supranta skaitomus trumpus nesudėtingus tekstus, pasakojamas istorijas ir jose vykstančių įvykių seką.</p>	<p>atitinkančių ir šiek tiek sudėtingesnių įvairaus stiliaus tekstų, netiesiogiai perduodamų žinučių (laiškų, raštelių), siedamas skaitomą tekstą su vaizdine informacija ir numanomu kontekstu.</p> <p>Susipažįsta su kalbų pasaulio įvairove girdėdamas kitų kalbų (ne gimtosios) garso įrašus, tarmes, matydami bendravimą. Supranta kalbą kaip simbolių, žyminčių daiktus, reiškinius, veiksmus, prasmę.</p>
<p>Nežodinės kalbos suvokimas.</p>	<p>Nežodinės kalbos suvokimas.</p>
<p>Stebi aplinkinių veido mimiką, gestus, kūno kalbą, pamažu įgydamas vis gilėjantį nežodinės kalbos suvokimą.</p> <p>Plečia žodinės kalbos suvokimo ir vartojimo gebėjimus. Stebėdamas mokytojo reakcijas – veido mimiką, kūno judesius, balso toną, intonaciją, pradeda naudoti šias nežodinės kalbos priemones komunikuodamas. Pasitelkdamas įvairius ženklus ir gestus, simboline forma išreiškia mintį.</p>	<p>Atpažįsta gestus, mimikas ir į jas reaguoja žodine arba nežodine raiška, demonstruoja augantį kritinį mąstymą apie tai, ką mato ir girdi. Įsitraukia į alternatyviąją komunikaciją (pavyzdžiui, veiklas, kuriose naudojami bendravimo paveikslėliai), kūrybiškai naudojasi gestais reikšdamas emocijas ir poreikius, bendradarbiaudamas.</p>
<p>Rašytinės raiškos ir vaizdinės informacijos suvokimas.</p>	<p>Rašytinės raiškos ir vaizdinės informacijos suvokimas.</p>
<p>Reaguoja į knygelių skaitymą (vartymą), emociškai reaguoja į pažįstamus žmonių, gyvūnų ar daiktų paveikslėlius.</p> <p>Varto, žiūrinėja knygeles, paveikslėliuose parodo suaugusiojo įvardytus objektus. Stebi rašančiuosius, bando palikti ženklus popieriuje, smėlyje.</p> <p>Skiria paveikslėlius nuo teksto, klausia, kas parašyta ar prašo paskaityti.</p>	<p>Rodo augantį domėjimąsi ženklais, simboliais, vėliau ir rašytiniais ženklais, suaugusiojo skaitomu tekstu. Plečia vaizdinės informacijos ir rašytinių simbolių suvokimą, kopijuoja ženklus. Formuojasi kritinio mąstymo pradmenis, stebi ir tyrinėja artimiausioje aplinkoje pateikiamą rašytinę ir vizualinę informaciją. Domisi ir supranta knygos dalių pavadinimus (viršelis, titulinis lapas, autorius, pavadinimas ir kt.), jų funkcijas. Skiria skirtingų žanrų leidinius (laikraštis, kalendorius, knyga, žurnalas).</p> <p>Domisi abėcėlės raidėmis, pastebi žodžius, prasidedančius ta pačia raide, supranta, kad garsas siejamas su raide, kad raidės turi savo pavadinimą bei specifinę grafinę raišką. Susipažįsta su kitais rašytinės raiškos būdais (pvz., Brailio raštu).</p>
<p>Ugdymo(si) kontekstai. Kuriant žaismės kontekstą palaikomas kasdienis veiklų žaismingumas. Vaikų įsitraukimą skatina įdomios ir aktualios veiklos, žaidybinės situacijos, žadinančios prigimtinių vaikų smalsumą, domėjimąsi ir emocinį įsitraukimą. Modeliuojamas dialogiškas ugdymo procesas, iššūkio situacijos. Kuriamas kalbų įvairovės kontekstas sudaro sąlygas skirtingiems vaikų komunikavimo būdams, įvairiai žodinei ir nežodinei raiškai, kalbų pažinimui, užtikrinant komunikacinių situacijų įvairovę, įgytos patirties taikymą, kuriant pasakojimą, diskutuojant, „rašant“ laišką. Kuriant universalaus dizaino mokymuisi kontekstą užtikrinamos vaikų kalbinius gebėjimus atitinkančios ir jų žodinį ir nežodinį bendravimą skatinančios sąlygos, kuriose būtų pripažįstama ir reaguojama į skirtingus vaikų saviraiškos būdus. Modeliuojant</p>	

įvairius kontekstus susikuria natūralios sąlygos vaikams susieti išgirstą žodį su daiktu, reiškiniu ar veiksmu ir taip plėtoti kalbos prasmių supratimą.

Mokytojo vaidmuo ir ugdymosi strategijos. Mokytojas siūlo supratimo gilėjimą užtikrinančias ir vaikų raidos skirtumas atliepančias ugdymosi veiklas, sudarant galimybes vaikams klausinėti, diskutuoti. Parūpinamos žodinę raišką iliustruojančios ar ją papildančios vaizdinės ir kitais pojūčiais suvokiamos ugdymo(si) priemonės, kalbos siejimas su aplinkos objektais.

Ugdymo(si) būdai. Garsų, kalbiniai, kortelių, socialinių situacijų, vaidmenų žaidimai. Žaidimai su žaislais ir įvairiomis priemonėmis. Įvairių aplinkos, gamtos garsų, ritmų, eilėraščių, dainelių gimtąja ir kitomis kalbomis, gyvai pasakojamų ir įrašytų įvairaus stiliaus ir turinio tekstų klausymas. Bežodės paveikslėlių knygelės, knygos su atskirais žodžiais bei tekstais. Tiksliniai susitikimai (pvz., susipažįstant su regėjimo negalią turinčių žmonių gyvenimo kasdienybe, jų komunikavimo galimybėmis, Brailio raštu).

Turinio aspektas „KALBINĖ RAIŠKA“

Vertybinių nuostatų. Nusiteikęs kalbą ir kitomis komunikavimo priemonėmis bendrauti su kitais, išreikšti savo patirtį, jausmus, mintis ir emocijas.

Esminiai gebėjimai. Naudodamas žodines ir nežodines raiškos priemones, dalijasi savo patirtimi, jausmais, mintimis, įsitraukia į pokalbį ir jį plėtoja, pasakoja, atpasakoja ir kuria paprastas istorijas, kopijuoja aplinkoje matomus žodžius, parašo savo vardą.

Ugdymo(si) gairės

0 – 3 m.	4 – 6 m.
Kalbėjimas.	Kalbėjimas.
Mėgdžioja, čiauška, bando reaguoti ir kartoti suaugusiųjų tariamus garsus. Mėgdžiojimu, skiemenų ar žodžių pakartojimais, veiksmais, mimika dalyvauja paprastuose žodiniuose žaidimuose. Plečia aktyvų žodyną bandydamas įvardyti šalia esančių objektų pavadinimus, veiksmus ir būsenas. Kelių žodžių vientisiniais sakiniais kalba apie save, savo norus, poreikius, pasakoja apie tai, ką mato ir girdi, vartoja paprastas mandagumo frazes.	Tyrinėja kalbinės raiškos būdus. Kuria naujadarus. Taisyklingai taria daugumą lietuvių kalbos garsų, vartoja gramatines žodžių formas. Kalba aktyviau, ieško būdų, kaip aiškiau išreikšti mintį. Vartoja įvairias kalbos dalis, kalba taisyklingais vientisiniais ir sudėtiniais sakiniais, formuluoja klausiamuosius sakinius („Kada...“, „Kur...“, „Kaip...“), kuria naujus žodžius pagal įsisavintas žodžių darybos taisykles.
Bendravimas ir komunikacija.	Bendravimas ir komunikacija.
Išreikia savo emocijas ir socialinio kontakto poreikį verksmu, gestais, mimika, seka akimis asmenį, kuriam adresuota jo kalba. 1–3 metų bendraudami ir komunikuodami pasitelkia žodinę ir nežodinę raišką. 2–3 metų kalba sau ir su savimi, neadresuodamas kalbos kitam. Mokosi įsitraukti į pokalbius atsakydamas į klausimus. Kasdienėse veiklose mokosi išreikšti ir įvardyti savo emocijas, poreikius.	Mokosi kelti klausimus, bando vartoti naujai sužinotas sąvokas, vaizdingus žodžius, argumentuoti, plėtoti diskusijas, reflektuoti savo patirtį. Mokosi žodinėmis derybomis ir kompromiso paieškomis spręsti kylančius nesutarimus ir problemas. Aktyviai komunikuoja siekdami savo tikslų, paaiškina, ko nori, tikisi.
Rašytinė raiška.	Rašytinė raiška.
Plėtoja rašytinės raiškos gebėjimus stebėdamas rašančiuosius ar	Domisi galimybe rašyti. Kopijuoja matomus simbolius, raides, žodžius, sieja juos su realiais

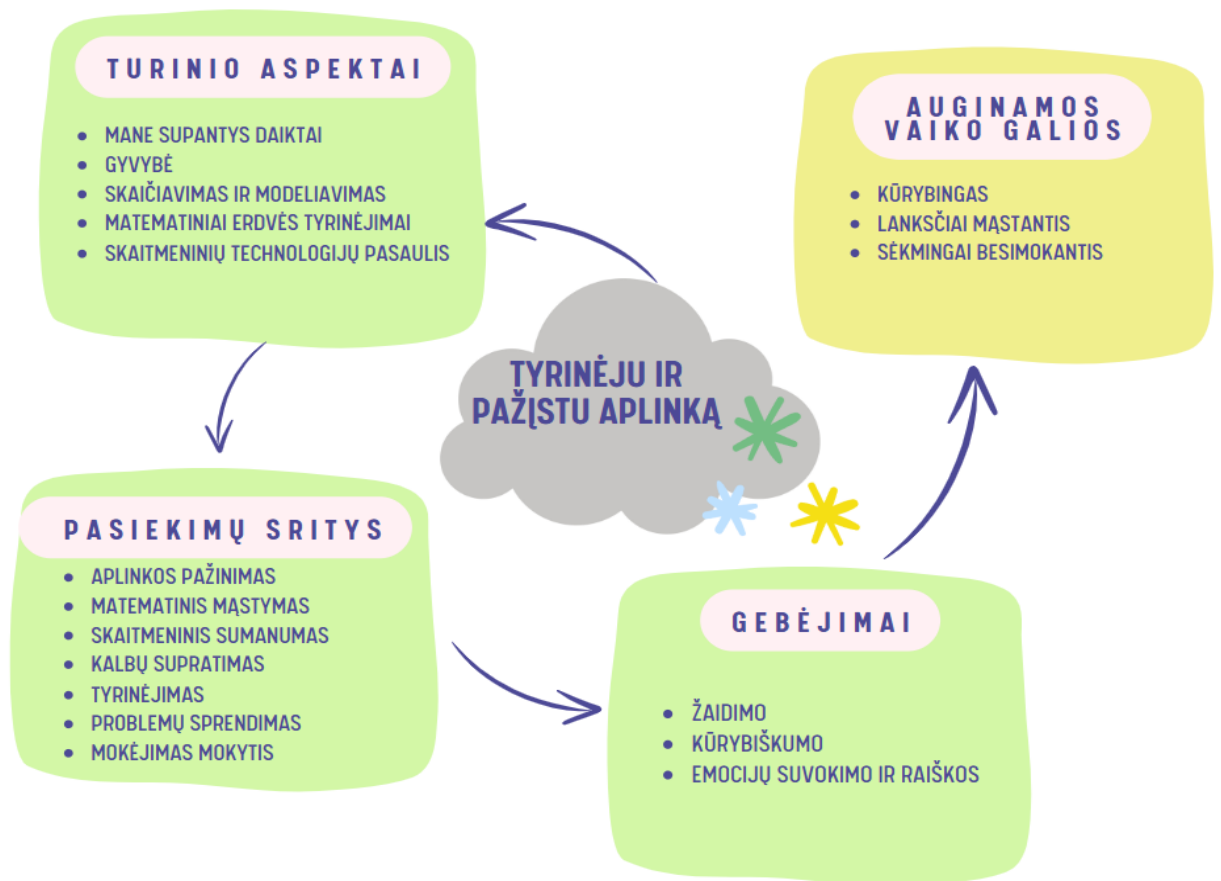
piešančiuosius, bandydamas imituoti, braukti, keverzoti, piešinėti, palikdamas ženklus smėlyje, popieriuje, vandenyje.	objektais. Supranta rašymo tikslus, bando perteikti informaciją įvairiais būdais. Tyrinėja ir supranta, kad skirtingos kalbos turi skirtingas raides.
<p>Ugdymo(si) kontekstai. Kuriant žaismės kontekstą palaikomas kasdienis veiklų žaismingumas. Vaikų įsitraukimą skatina įdomios ir aktualios veiklos, žaidybinės situacijos, žadinančios prigimtinių vaikų smalsumą, domėjimąsi ir emocinį įsitraukimą į bendravimo ir bendradarbiavimo procesus. Modeliuojamas dialogiškas ugdymo procesas, iššūkio situacijos. Kuriamas kalbų įvairovės kontekstas sudaro sąlygas skirtingiems vaikų komunikavimo būdams, įvairiai žodinei ir nežodinei raiškai, kalbų pažinimui, užtikrinant kasdienių komunikacinių situacijų įvairovę, įgytos patirties taikymą, kuriant pasakojimą, dalyvaujant pokalbyje, diskutuojant. Kuriant universalus dizaino mokymuisi kontekstą užtikrinamos visų vaikų (santūresnių, mažai kalbančių, nuošaliau linkusių laikytis, turinčių sulėtėjusios kalbos raidos požymių) sėkmingam įsitraukimui būtinos sąlygos, juos palaikant, teigiamai reaguojant į jų žodinę ir nežodinę raišką, skatinant juos bendrauti įvairiais žaismingais būdais, bendravimo procesą papildant alternatyviosios komunikacijos priemonėmis: daiktais-simboliais, nuotraukomis, paveikslais, grafiniais simboliais.</p> <p>Mokytojo vaidmuo ir ugdymosi strategijos. Mokytojas aktyviai bendrauja su vaikais, inicijuoja pokalbius, plėtoja vaiko pasakymus, taip skatinant žodyno gausėjimą ir kalbinę raišką. Kuria kasdienes vaikus kalbėti skatinančias situacijas įvairiose aplinkose (grupėje ir lauke). Savo pavyzdžiu rodo dėmesingumą vaikų kalbai, kantriai išklaudydamas, lėtai kalbėdamas, reaguodamas į vaikų intencijas, reiškiamas žodine ir nežodine išraiška, parodydamas, kad vaikus suprato, papildydamas ir pratęsdamas vaikų mintis. Skaito vaikams jų mąstymo ir kalbos raidą, amžių atitinkančius tekstus, eilėraščius, pasakas, pasakoja istorijas, sieja visa tai su vaizdine informacija. Kuria situacijas, pasiūlo veiklas, padedant plėsti žodyną, susijusį su kasdieniu gyvenimu, artimiausia aplinka, gamta, technika, objektų savybėmis, būsenomis.</p> <p>Ugdymo(si) būdai. Žodiniai, kalbiniai, siužetiniai vaidmenų žaidimai. Žaidimai su žaislais ir įvairiomis priemonėmis. Išgirstų tekstų, siužetų, įgarsintų pasakų, filmukų atpasakojimas, perkūrimas, suvaidinimas, iliustravimas. Knygų skaitinėjimas, pokalbiai apie skaitomas ar pasakojamas istorijas, diskusijos. Savo patirties, išgyvenimų, norų vaizdavimas piešiniais, rašinėjimais, raidėmis. Kūrybinės veiklos naudojant įvairias medžiagas ir veiklos būdus (rašymas ant smėlio, kreidelėmis, augalais, kūno kalba vaizduoja raides, žodžius).</p>	

Turinio aspektas „KALBŲ ĮVAIROVĖS SUVOKIMAS“	
Vertybinė nuostata. Domisi pasakojimais apie kitas šalis, kultūras.	
Esminiai gebėjimai. Suvokia kalbų įvairovę, formuojasi tautinę ir pilietinę kalbinę tapatybę, atpažįsta kitų kultūrų ženklus, simbolius.	
Ugdymo(si) gairės	
0 – 3 m.	4 – 6 m.
Kalbų ir kultūrų pažinimas bei kalbinės tapatybės formavimasis.	Kalbų ir kultūrų pažinimas bei kalbinės tapatybės formavimasis.
Varto įvairiomis kalbomis parašytas knygeles, klauso kitomis kalbomis įgarsintų tekstų.	Ugdosi kalbų įvairovės suvokimą ir formuojasi kalbinę tapatybę. Mokosi atpažinti skirtingas kalbas. Mokosi taikyti kompensacines kalbos supratimo ir kalbos raiškos strategijas: siekdamas suprasti ir perduoti informaciją pasitelkia neverbalinę kalbą, mimikas, gestus, aplinkos objektus.
<p>Ugdymo(si) kontekstai. Kuriant žaismės kontekstą palaikomas kasdienis veiklų žaismingumas. Vaikų įsitraukimą skatina įdomios, aktualios veiklos, žaidybinės situacijos, žadinančios prigimtinių</p>	

smalsumą, domėjimąsi ne tik gimtąja, bet ir kitomis kalbomis. Modeliuojant kultūrinių dialogų, kalbų įvairovės kontekstus sudaromos sąlygos vaikams mokytis žodžių, frazių įvairiomis kalbomis. Aplinkoje vaikai turi galimybę matyti įvairių kultūrų ženklus, simbolius, girdėti įvairias kalbas, vartoti įvairiomis kalbomis parašytas knygeles. Kuriant universalus dizaino mokymuisi kontekstą užtikrinamos visų vaikų (santūresnių, mažai kalbančių, turinčių sulėtėjusios kalbos raidos požymių) sėkmingam įsitraukimui būtinos sąlygos, juos palaikant, skatinant juos bendrauti įvairiais žaismingais būdais.

Mokytojo vaidmuo ir ugdymosi strategijos. Mokytojas palaiko vaikų kalbėjimą, sužadina vaikų smalsumą pasakodamas apie kitas šalis, kalbas, įtraukia į veiklas, kurių metu gyvai arba nuotolinėmis priemonėmis bendraujama su vaikais ar suaugusiais, kalbančiais kitomis kalbomis ar lietuvių kalbos tarmėmis. Savo pavyzdžiu moko bendrauti dėmesingai, išklausti kalbantįjį, kalbėti aiškiai, neskubant.

Ugdymo(si) būdai. Vaidmenų, naratyvinių, įvairiakalbių stalo, kalbiniai, žodžių žaidimai. Bendros aktyvios veiklos įstaigoje ir tinklaveikoje su kitomis kalbomis kalbančiais bendraamžiais, tarptautinių projektų veiklos. Garso įrašų, skaitomų knygelių klausymas, jų vartymas, ugdomųjų filmukų žiūrėjimas, dviem ar keliomis kalbomis.

7 pav. Ugdymo(si) sritis „Tyrinėju ir pažįstu aplinką“

Ugdymo(si) sritis „TYRINĖJU IR PAŽĪSTU APLINKĄ“	
Turinio aspektas „MANE SUPANTYS DAIKTAI“	
Vertybinė nuostata. Nori pažinti, suprasti aplinkos daiktus, džiaugiasi sužinojęs ką nors nauja. Esminiai gebėjimai. Pažįsta aplinkos daiktų pasaulį, juos pavadina ir apibūdina, žinojimą pritaikydamas žaidimuose ir kitose veiklose.	
Ugdymo(si) gairės	
0 – 3 m.	4 – 6 m.
Atrandu daiktus.	Atrandu daiktus.
Artimoje aplinkoje esančius daiktus tyrinėja griebdamas, liesdamas, mesdamas, kišdamas į burną, kramtydamas. Daiktus rūšiuoja pagal formą, spalvą, dydį, naudodami rūšiavimo žaislus ir sensorines priemones.	Pasirinktus daiktus rūšiuoja, skirsto į kategorijas pagal dydį, formą, spalvą, tekstūrą, pradeda rūšiuoti pagal du požymius. Pažįsta daiktus juos stebėdamas, palygindamas, grupuodamas, rikiuodamas nuo mažiausio iki didžiausio, komponuodamas, konstruodamas, ieškodamas panašumų ir skirtumų. Bando suprasti, kaip daiktai veikia, kaip tarpusavyje susiję. Mokosi sutelkti dėmesį, mąstyti, prisiminti, tausoti daiktus, ugdomi kantrybę, lavina gebėjimą koncentruoti žvilgsnį, rankų ir akių koordinaciją.
Daiktai ir kasdienybė.	Daiktai ir kasdienybė.
Pažįsta artimiausioje aplinkoje esančius daiktus, patiria, kad daiktai turi požymius, pagaminti iš skirtingų medžiagų.	Pažįsta daiktus įvairiais patirtiniais būdais. Pagal daiktus ir jų išsidėstymą orientuojasi aplinkoje. Pastebi daiktų sekas vidaus ir lauko aplinkose. Stebi įrankių veikimą, patys juos išbando. Daiktus kūrybiškai panaudoja žaidimuose, ugdomi nuostatą tausoti daiktus.
Daiktai ir technologijos.	Daiktai ir technologijos.
Domisi išmaniaisiais žaislais, stebi jų judėjimą, siekia jų. Žaidžia išmaniaisiais žaislais be ekranų. Atranda, kad medžiagos, iš kurių pagaminti daiktai, yra skirtingos.	Tyrinėja, aiškinasi gamtos objektų ir žmogaus sukurtų daiktų skirtumus. Supranta, kad tos pačios paskirties daiktai gali būti pagaminti iš skirtingų medžiagų. Susipažįsta ir mokosi naudotis daiktais. Lygina praeities ir dabarties daiktus, pakomentuoja. Domisi daiktų kūrybos procesu, pradeda suvokti mokslo ir technologijų pažangą. Susipažįsta su ryšio palaikymo tarp žmonių priemonėmis, transporto priemonėmis, jas grupuoja. Susipažįsta ir mokosi naudotis daiktais, prietaisais, padedančiais tyrinėti ir pažinti aplinką.
Ugdymo(si) kontekstai. Kuriamas tyrinėjimo ir gilaus mokymosi kontekstas sudaro sąlygas pasaulį pažinti ir atpažinti visais jutimais, padedančiais suvokti daiktų spalvą, formą, garsą, kvapą, skonį, tekstūrą, kaip daiktai keitėsi, tobulėjo dėka mokslo ir technologijų pažangos, kad tos pačios paskirties daiktas (pvz. kėdė, stalas) gali būti pagamintas iš skirtingų medžiagų. Ugdomoji aplinka, joje esančios priemonės provokuoja vaikus ieškoti atsakymų į klausimus. Kuriamas žaismės kontekstas atliepia vaiko pasaulio pojūtį, didina motyvaciją pažinti aplinkoje esantį gamtos objektų ir žmogaus sukurtų daiktų pasaulį. Kuriant universalus dizaino	

mokymuisi kontekstą kiekvieno vaiko įsitraukimą pagal jo galias padidina galimybes pačiam rinktis mokytojo pasiūlytus skirtingus būdus pažinti, veikti.

Mokytojo vaidmuo ir ugdymosi strategijos. Mokytojas sukuria sąlygas skatinančias prigimtinių vaikų smalsumą gyvosios gamtos objektams, įdomiems, nematytiems daiktams, robotukams. Skatina vaikus reflektuoti savo atliktą veiklą ir jos rezultata, pastangas, gebėjimus ir elgesį, dėl kurių jiems vis geriau sekasi atlikti užduotis. Provokuoja vaikus ieškoti atsakymų užduodamas įvairius klausimus.

Ugdymo(si) būdai. Iki 3 metų vaikų grupėje gausu judančių, garsus skleidžiančių, ryškių spalvų daiktų. Patirtinės veiklos (stebėjimai, bandymai, eksperimentai). Įvairių daiktų maketu, nuotraukų, plakatų, enciklopedijų, tikslingai parinktų filmukų stebėjimas, analizavimas. Aplinkos objektų, daiktų tyrinėjimui naudojami prietaisai (lupos, magnetai, mikroskopai, svarstyklės). Išmanieji žaislai, rašikliai, telefonai, robotukai, išmaniosios grindys.

Turinio aspektas „GYVYBĖ“	
Vertybinė nuostata. Išlaiko pagarbų santykį su gyvybe.	
Esminiai gebėjimai. Pažįsta artimosios aplinkos gamtos objektus ir reiškinius, svetur egzistuojančia gyvybės įvairove, supranta, kad gyvybė turi poreikių.	
Ugdymo(si) gairės	
0 – 3 m.	4 – 6 m.
Pažįstu gyvybę.	Pažįstu gyvybę.
Atkreipia dėmesį į artimiausioje aplinkoje esančius gyvosios gamtos objektus. Pažįsta daugiau artimiausioje aplinkoje esančių augalų, gyvūnų. Mėgdžioja gyvūnų balsus. Dalyvauja prižiūrint augalus.	Sėja, sodina, atsakingai prižiūri augalus, stebi, matuoja, fiksuoja jų augimą. Atpažįsta ir pavadina augalų dalis. Suvokia medžių naudą ir svarbą. Atpažįsta ir pavadina ne tik mūsų, bet ir kitų kraštų gyvūnus. Dalinasi savo patyrimu ir išgyvenimais apie naminių gyvūnų, savo augintinių auginimą. Samprotauja, diskutuoja, apie gyvosios gamtos ir žmogaus santykį. Ugdomi pagarbą gyvajai gamtai.
Gyvybė turi poreikių.	Gyvybė turi poreikių.
Dalyvauja prižiūrint ant palangės, lauko lysvėje augančius augalus. Mokosi pagarbiai elgtis: neskina, nelaužo augalų, palieka gyvūnus jų natūralioje aplinkoje. Supranta, kad ir augalai, gyvūnai „gyvena“, turi poreikių. Stebi metų kaitą, paros ciklą.	Tyrinėja, aiškinasi, pastebi gyvosios ir negyvosios gamtos vienovę. Suvokia ir įvardija gyvų organizmų poreikius ir būtinas gyvavimui sąlygas. Stebi metų kaitą, pokyčius gamtoje. Stebi, tyrinėja, fiksuoja įstaigos erdvėse augančius augalus, įvairiais metų laikais įstaigos teritorijoje matomus paukščius. Rūpinasi likusiais žiemoti paukščiais. Ugdomi ekologinį sąmoningumą, supranta, kad neatsakingai išmestos atliekos yra pavojingos gyvajai gamtai, mokosi taupiai naudoti vandenį, popierių, priemones.
Netikėti atradimai.	Netikėti atradimai.
Stebi, tyrinėja, pajaučia tekstūrų skirtumus augalų įvairovėje. Tyrinėja vandens savybes. Stebi lietu, griaustinį. Tyrinėja šešėlius.	Tyrinėja, eksperimentuoja su įvairiais vandens būviais, fiksuoja, samprotauja, daro išvadas. Atranda fizikinius reiškinius, tyrinėja, stebi, daro

	išvadas veikdami su įvairiais daiktais, įrenginiais, įrankiais. Susipažįsta su medžiagomis, išsiaiškina, kad jos būna įvairių tekstūrų, tyrinėja jų savybes. Eksperimentuoja su vandeniu ir kietomis medžiagomis bei skystomis medžiagomis, oru, samprotuoja, pateikia išvadas. Plečia sąvokų žodyną.
<p>Ugdymo(si) kontekstai. Modeliuojamas žaismės kontekstas palaiko kasdienių veiklų žaismingumą, kuriant džiaugsmo, nuostabos, tyrinėjimo, išbandymo, eksperimentavimo ir dalijimosi pojūtį. Modeliuojant tyrinėjimo ir gilaus mokymosi kontekstą vaikai įtraukiami į fizikinių reiškinių tyrinėjimus, stebėjimus, atsakymų, sprendimų ieškojimus. Kuriant universalus dizaino mokymuisi kontekstą kiekvieno vaiko įsitraukimą pagal jo galias padidina galimybes pačiam rinktis mokytojo pasiūlytus skirtingus būdus pažinti, veikti, išreikšti, pajauti, tyrinėti, lyginti panašumus ir skirtumus, numatyti pasekmes, atrasti naujus dalykus.</p> <p>Mokytojo vaidmuo ir ugdymosi strategijos. Incijuoja projektus, sudarant sąlygas vaikams rūpintis augalais, stebėti gyvūnus, tyrinėti jų gyvenimo ciklą, būdą, reikalingas sąlygas. Savo pavyzdžiu rodo atsakingą rūpestį prižiūrint, saugant įstaigoje augančius augalus, gražiai elgiantis su įstaigos teritorijoje gyvenančiais, užklystančiais gyvūnais, taupiai naudoja vandenį, rūšiuoja. Stiprina bendradarbiavimą su šeimomis įtraukdamas į bendras veiklas su vaikais. Grupės aplinkoje parūpina įvairių priemonių tyrinėjimams, eksperimentams, įvairių tekstūrų, medžiagų priemonių.</p> <p>Ugdymo(si) būdai. Patirtinis ugdymasis vidaus (mobili laboratorijos) ir lauke įkurtose erdvėse (natūrali pieva, vabaliukų viešbutis, šiltnamis, lysvės, sodas): augalų sodinimas ir priežiūra, stebėjimas keičiantis metų laikui; stebėjimas įstaigos teritorijoje sutiktų, natūralioje pievoje gyvenančių gyvūnų (sraigės, vabzdžiai, vorai, varlės, paukščiai), šešėlių tyrinėjimas (išgaunant įvairaus ilgio, pločio), saulės „zuikučių“ gaudymas. Projektinės veiklos. Veiklos kartu su tėveliais (sodo puoselėjimas, žaliųjų zonų tvarkymas, atnaujinimas). Pažintinės išvykos (Botanikos sodas, medelynas, ažuolynas, parkas ir kt.). Mažųjų gamtininkų, pėdsekių dienos. Lesyklų, inkilų gaminimo, kėlimo akcijos. Filmukų apie gamtą žiūrėjimas, išmaniųjų leidinių vaikams vartymas, pasakojimų, filmuotos medžiagos žiūrėjimas, užduočių atlikimas. Rūšiavimo erdvės. Veiklos su sensoriniais žaislais. Žaismingi stebėjimai veikiant su magnetu, mikroskopu, lupa ir kt.</p>	

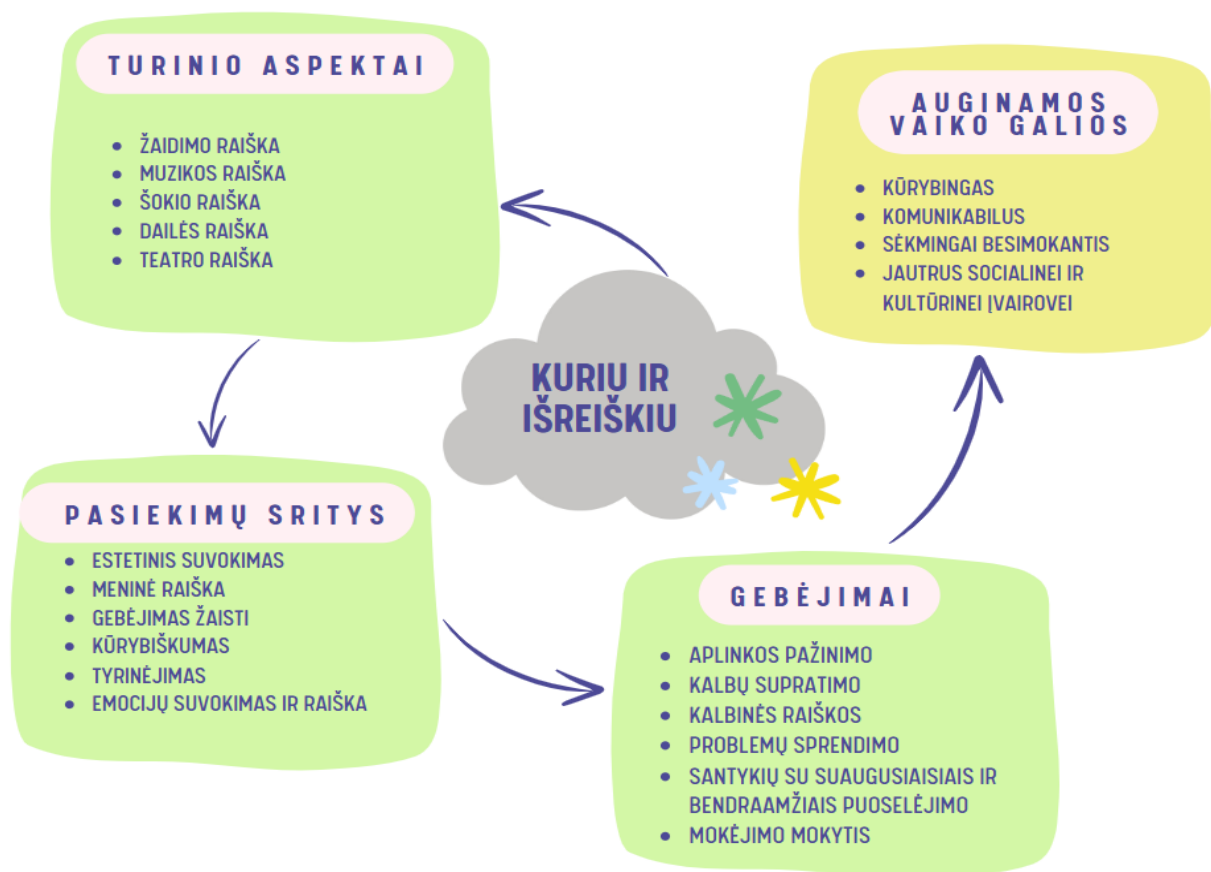
Turinio aspektas „SKAIČIAVIMAS IR MODELIAVIMAS“	
Vertybinė nuostata. Nusiteikęs pažinti pasaulį jam suprantamais matematiniais būdais.	
Esminiai gebėjimai. Atranda skaičių ir figūrų pasaulį, plėtoja supratimą ir kalbą apie skaičiavimo ir matavimo būdus, jų taikymą aplinkai pažinti, problemoms spręsti, geba išreikšti pastebėjimus apie objektų kiekį, formą, dydį, seką, vietą ir judėjimo kryptį.	
Ugdymo(si) gairės	
0 – 3 m.	4 – 6 m.
Atrandu skaičius ir skaičiavimo būdus.	Atrandu skaičius ir skaičiavimo būdus.
Stebi ir dalyvauja situacijose, kuriose minimi skaičiai, yra skaičiuojama. Atranda, kad „vienetą“ galima susieti su vienu daiktu, kad skaičiuojant naudojama ta pati žodžių seka, o paskutinis skaičių sekos skaičius reiškia suskaičiuotą objektų kiekį. Natūraliai įgunda įvertinti daiktų rinkinio kiekį iki 5-ių, neskaičiuodamas daiktų („matomi“ skaičiai).	Įsitraukia į skaičiavimo veiklas, skaičiuojant pridėdamas po vieną daiktą, piešinį, rankų pirštus. Mokosi atpažinti ir paaiškinti kiekybinę informaciją perteikiančius vaizdus (pavyzdžiui, skaitmenis, piešinius, schemas). Pradeda suprasti, ką reiškia skaičius sudėti ir atimti. Tyrinėja, eksperimentuoja su objektų kiekiais, mokosi juos teisingai apibūdinti. Mokosi

	<p>Samprotauti, kūrybiškai taiko įgytą skaičiavimo patirtį sprendžiamas problemas, pradeda vartoti žodžius, kuriais nusakomi matematiniai procesai.</p>
Ką apie mus ir įvykius sako duomenys.	Ką apie mus ir įvykius sako duomenys.
<p>Pradeda nuspėjamai reaguoti į įprastus įvykius, kurių baigtį galima iš anksto numatyti, supranta, kad įjungus jungiklį, žaislas pradeda judėti, paspaudus - groti. Žaisdamas su medžiagomis ar objektais, kurie susiję su priežastimi ir pasekmėmis (veiksmai, kurie įvyks), ugdo suvokimą, kad įvykis pastovus.</p>	<p>Supranta, kad informacijai gauti reikia vykdyti stebėjimą ar apklausą surinkti duomenis. Diskutuoja, dalinasi idėjomis, kaip būtų galima grafiškai pavaizduoti duomenis. Moko piešinyje, diagramoje ar schemoje pavaizduotus duomenis suprasti, apibūdinti ir interpretuoti. Pradeda suprasti, jog ir atsitiktinio įvykio rezultatas gali būti numatomas ir atranda du būdus tai padaryti: eksperimentuoti praktiškai arba bandyti mąstyti logiškai.</p>
<p>Ugdymo(si) kontekstai. Kuriamas žaismės kontekstas palaiko skaičiavimo veiklų žaismingumą, kuriant džiaugsmo, nuostabos, tyrinėjimo, išbandymo, eksperimentavimo ir dalijimosi pojūtį. Modeliuojant tyrinėjimo ir gilaus mokymosi kontekstą vaikai įtraukiami į skaičių pasaulio, matematinių sąsajų tyrinėjimus, duomenų sekų stebėjimus, atsakymų, sprendimų ieškojimus. Kuriant universalus dizaino mokymuisi kontekstą kiekvieno vaiko įsitraukimą pagal jo galias padidina galimybė pačiam rinktis mokytojo pasiūlytus skirtingus būdus veikti, išreikšti, pajusti, tyrinėti, lyginti, daryti išvadas, numatyti pasekmes, atrasti naujus dalykus.</p> <p>Mokytojo vaidmuo ir ugdymosi strategijos. Mokytojas užtikrina emocinį saugumą, užtikrina grįžtamąjį ryšį, palaiko vaikų bandymus savo veiksmus ir sprendimus paaiškinti, rasti būdų ir argumentų pagrindžiant, kad kažkas yra tiesa arba netiesa. Suteikia skaičiavimo užduotims žaismingumo, vaikams pasiūlant jas atlikti kitaip: suvaidinant, nupiešiant, parodant gestais ir pan. Provokuoja vaikus savo aplinkoje neformaliai įsitraukti į skaičiavimo uždavinių sprendimą (pavyzdžiui, kiek yra iš viso, kiek trūksta), inicijuoja diskusijas. Tikslingai kuria kontekstus, sudarant sąlygas vaikams mokytis samprotauti, kūrybiškai taikyti įgytą skaičiavimo patirtį sprendžiant problemas, reflektuoti savo atliktą veiklą ir jos rezultata.</p> <p>Ugdymo(si) būdai. Fizinių ir skaitmeninių priemonių naudojimas. Eilėraščiai, dainelės. Judrieji stalo, skaičiavimo į priekį ir atgal, nespėjamos baigties žaidimai. Veiklos matematikos erdvėje, smagūs rytmečiai skaičiuojant „kitaip“, ieškant skaičių lauko aplinkoje. Veiklos tinklaveikoje. Diskusijos.</p>	

Turinio aspektas „MATEMATINIAI ERDVĖS TYRINĖJIMAI“	
<p>Vertybinė nuostata. Nusiteikęs pažinti pasaulį jam suprantamais matematiniais būdais.</p> <p>Esminiai gebėjimai. Atranda skaičių ir figūrų pasaulį, plėtoja supratimą ir kalbą apie skaičiavimo ir matavimo būdus, jų taikymą aplinkai pažinti, problemoms spręsti, geba išreikšti pastebėjimus apie objektų kiekį, formą, dydį, sekas, vietą ir judėjimo kryptį.</p>	
Ugdymo(si) gairės	
0 – 3 m.	4 – 6 m.
Matavimai kasdienėje aplinkoje.	Matavimai kasdienėje aplinkoje.
<p>Natūraliai įsitraukia į žaismingą veiklą su daiktais, į kuriuos galima ką nors įpilti, įdėti. Supranta, ką reiškia „pilnas“ ir „tuščias“. Atranda vis daugiau būdų daiktų dydžiams palyginti.</p>	<p>Tyrinėja, atranda naujų būdų ir išradingai panaudodamas įvairias artimoje aplinkoje esančias priemones, daiktus matuoja, palygina ilgį, svorį, aukštį, tūrį. Išradingai „pasigamina“ matavimo įrankius. Diskutuoja, dalinasi savo</p>

	pastebėjimais ir kartu sparčiai plečia su ilgio, masės, tūrio matavimu susijusį žodyną.
Eksperimentai su geometrinėmis figūromis.	Eksperimentai su geometrinėmis figūromis.
Reaguoja į daikto formą, spalvą. Vis geriau supranta, kai apie daiktą sakoma: „toks pat“, „panašus“, „skiriasi“, „kitoks“. Atranda, kad figūromis ir objektais erdvėje galima manipuliuoti: apversti, pasukti, pastumti. Išmoksta pavadinti vis daugiau linijų, dvimačių (plokštumos) ir trimačių (erdvės) figūrų, džiaugiasi jas rasdamas paveikslėlyje, aplinkoje.	Atranda erdvinės informacijos (panašumo, atsikartojimo, išdėstymo,) gausą supančioje aplinkoje. Atpažįsta dvimates, trimates figūras, tyrinėja jų vaizdus, mokosi apibūdinti jų pagrindinius elementus, grupuoti (pagal vieną požymį), komponuoti skirtingų dydžių figūrų (objektų) sekas. Atranda, kad sudėtingesni objektai gali būti gaunami ir vaizduojami kaip paprastesnių, gerai pažįstamų objektų junginys. Savo pastebėjimus išreiškia lipdiniuose, piešiniuose, kuriuose atsiranda vis daugiau detalių, vis daugiau dėmesio kreipiama į jų išsidėstymą, dydį.
Kaip apibūdinti vietą ir padėtį.	Kaip apibūdinti vietą ir padėtį.
Ima reaguoti į objekto judėjimą, į suaugusiojo žodžius, vartojamus objekto judėjimui ir vietai apibūdinti. Vis tiksliau apibūdina savo ir objektų padėtį, vietą kitų objektų, žmonių atžvilgiu. Igyja vis daugiau patirties pasirinktu būdu duoti arba sekti kitų nurodymus dėl judėjimo krypties (į kairę, į dešinę, į priekį, atgal) ir buvimo vietos (viduje, išorėje ir kt.). Bando atpažinti, kopijuoti, pratęsti, atkartoti skirtingų kategorijų objektų AB (BA) sekas.	Palaiptiesniui susipažina su sekų AB, BA, ABC, AAB, ABB, ABA modeliais, mokosi juos atpažinti, nukopijuoti, pratęsti seką, rasti jos trūkstamą narį, sukurti kitą to paties modelio sekos pavyzdį. Kalboje atsiranda vis daugiau pagrindinio matematinio žodyno elementų.
<p>Ugdymo(si) kontekstai. Modeliuojant tyrinėjimo ir gilaus mokymosi kontekstą vaikai įtraukiami į geometrinių figūrų pasaulio, objektų sekų tyrinėjimus, provokuojami kelti klausimus, hipotezes, ieškoti tinkamiausio sprendimo, pristatyti veiklos rezultatus, reflektuoti. Kuriamas žaismės kontekstas palaiko veiklų žaismingumą, kuriant džiaugsmo, nuostabos, tyrinėjimo, išbandymo, eksperimentavimo ir dalijimosi pojūtį. Kuriant universalaus dizaino mokymuisi kontekstą kiekvienas vaikas įsitraukia, pats renka mokytojo pasiūlytus skirtingus būdus veikti, išreikšti, pajauti, tyrinėti, lyginti, daryti išvadas, numatyti pasekmes, atrasti naujus dalykus.</p> <p>Mokytojo vaidmuo ir ugdymosi strategijos. Mokytojas inicijuoja kūrybiškas patirtines veiklas skatinančias vaikus spontaniškai ar tikslingai tyrinėti, išradingai įvairiais būdais, panaudojant įvairias priemones, daiktus matuoti, palyginti ilgį, svorį, aukštį, tūrį, geometrines figūras, pastebėti, atpažinti aplinkoje objektų geometrines formas.</p> <p>Ugdymo(si) būdai. Tyrinėjimai, eksperimentai, stebėjimai vidaus ir lauko aplinkose, ilgio (pločio, aukščio), masės, tūrio palyginimo veiklos įvairiais būdais, panaudojant artimoje aplinkoje esančius daiktus, eksperimentai su veidrodiniais paviršiais. Atstumo matavimas žingsniais, pėdomis, daiktais ir pan. Svėrimas pačių „pagamintomis“ svarstyklės iš rūbų pakabos ir kibirėlių, knygų ir liniuotės ir pan. Aukščio tyrinėjimas statant knygų, kaladėlių, dėžių bokštą ir pan. Keliavimo schemų, žemėlapių kūrimas, išmaniųjų robotukų naudojimas. Judrieji stalo, skaičiavimo, nenuspėjamos baigties žaidimai. Smagūs rytmečiai skaičiuojant „kitaip“. Geometrinių figūrų pasaulio pažinimas dailėje (pvz. P.Keel tapyba ir kt.). Veiklos matematikos lauko erdvėje. Diskusijos.</p>	

Turinio aspektas „SKAITMENINIŲ TECHNOLOGIJŲ PASAULIS“	
<p>Vertybinė nuostata. Nusiteikęs pažinti, išbandyti ir saugiai naudoti aplinkoje esančias skaitmenines technologijas.</p> <p>Esminiai gebėjimai. Geba pažinti ir naudoti lengvai valdomas skaitmenines priemones, kurti elementarų skaitmeninį turinį, sudaryti kelių vienas po kito einančių veiksmų programas.</p>	
Ugdymo(si) gairės	
0 – 3 m.	4 – 6 m.
Skaitmeninis raštingumas.	Skaitmeninis raštingumas.
<p>Domisi grupėje ir mokykloje esančiais įvairiais jų amžių atitinkančiais išmaniaisiais daiktais be ekranų (žaislais, robotukais, rašikliais ir kt.).</p>	<p>Išbando ir naudojami skaitmeniniu turiniu, skaitmeninėmis technologijomis. Kuria nesudėtingą skaitmeninį turinį.</p> <p>Gauna informaciją naudodamiesi išmaniaisiais įrenginiais, realiu laiku jungdamiesi prie nuotolinių įrenginių (pavyzdžiui, prie paukščio lizdo esančios stebėjimo kameros ar kt.) ir informacinių svetainių.</p> <p>Mokosi bendrauti tinkluose. Sužino ir mokosi taikyti skaitmeninių priemonių saugaus, atsakingo naudojimo, virtualaus bendravimo taisykles.</p>
Veiksmų sekos ir problemų sprendimas.	Veiksmų sekos ir problemų sprendimas.
<p>Atlieka dviejų nesudėtingų, jiems suprantamų veiksmų sekas (pavyzdžiui, paimti kamuolį ir paduoti draugui, linguoti ir ploti, dėlioti kaladėles).</p>	<p>Suvokia veiksmų sekas (algoritmus) ir elementariai taiko problemoms spręsti. Skaido veiklą į dalis, laikosi eiliškumo. Nurodymus, komandas pateikia vaizdiniais, garsiniais ir kitais simboliais. Žaisdamas kartu su kitais vaikais, konstruodamas bando sudėlioti veiksmų sekas, kurias atlieka vaikai ir kurias atlieka robotukai, nurodo, kuo skiriasi rezultatai. Išbandydamas sudarytą seką atpažįsta klaidas, koreguoja kol pavyksta.</p>
<p>Ugdymo(si) kontekstai. Modeliuojant tyrinėjimo ir gilaus mokymosi, realių ir virtualių aplinkų kontekstus vaikai įtraukiami į aplinkos tyrinėjimus, skatinant atrasti, išbandyti įvairius pažinimo, mokymosi būdus, provokuojami kelti klausimus, hipotezes, ieškoti tinkamiausio sprendimo, pristatyti veiklos rezultatus, reflektuoti. Kuriamas žaismės kontekstas kviečia vaikus neskubant pastebėti, apžiūrėti, išmėginti skirtingus veikimo būdus. Kuriant universalus dizaino mokymuisi kontekstą visi vaikai yra kviečiami žaisti, tyrinėti, džiaugtis rezultatu, nepasisekus sulaukti palaikymo ir pastiprinimo ieškoti kito sprendimo būdo.</p> <p>Mokytojo vaidmuo ir ugdymosi strategijos. Mokytojas inicijuoja kūrybiškas patirtines veiklas skatinančias vaikus spontaniškai ar tikslingai tyrinėti, dėlioti algoritmus. Tikslingai parenka skaitmenines ugdymo(si) priemones.</p> <p>Ugdymo(si) būdai. Vaizdo įrašai, garsinės knygelės, išmanieji plakatai, žurnaliukai („Lututė“), virtualūs turai, ugdymosi programėlės, išmanieji žaislai, Photon robotukai, skaitmeniniai žaidimai. Stebėjimai realiu laiku jungiantis prie nuotolinių įrenginių (pvz., paukščių lizdo, miško gyventojų stebėjimas) Tyrinėjimai, eksperimentai, stebėjimai vidaus ir lauko aplinkose. Vaikų projektai, veiklos tinklaveikoje. Diskusijos.</p>	

8 pav. Ugdymo(si) sritis „Kuriu ir išreiškiu“

Ugdymo(si) sritis „KURIU IR IŠREIŠKIU“	
Turinio aspektas „ŽAIDIMO RAIŠKA“	
Vertybinių nuostatų. Nusiteikęs kartu su kitais vaikais plėtoti žaidimus, kurdamas vaikų žaidimo kultūrą.	
Esminiai gebėjimai. Individualiai ir drauge su kitais žaidžia ir pats kuria įvairius žaidimus: režisūrinius, vaidmenų ir žaidimus su taisyklėmis, moka laikytis skirtingų žaidimų taisyklių.	
Ugdymo(si) gairės	
0 – 3 m.	4 – 6 m.
Žaidimas – kaip savo kūno galimybių tyrinėjimas.	Žaidimas – kaip savo kūno galimybių tyrinėjimas.
Spontaniškai judėdamas ima pažinti savo kūno galimybes. Judesiai darosi vis tikslingesni, pasikartojantys. „Atranda“ savo ir kitų kūno dalis jas liesti ir pajausdami prisilietimą. Labiausiai pasisėkusių judesių, garsų kartoja vis tikslingiau, ima jais žaisti, manipuliuoti, siekdamis socialinio atsako.	Su suaugusiaisiais žaislingai kuria bendravimo „kalbą“, išgyvena bendrumo jausmą. Dalyvaudamas žaidimuose, vaikas pažįsta savo kūno ribas ir galimybes, veido, balso išraiškumą ir išmoka inicijuoti bei palaikyti žaislingas socialines sąveikas, susikurdamas artimumo ir saugumo jausmą
Žaidimas – kaip aplinkos ir veikimo su aplinkos objektais tyrinėjimas.	Žaidimas – kaip aplinkos ir veikimo su aplinkos objektais tyrinėjimas.
Pirmaisiais gyvenimo metais veikdamas su daiktais pamėgdžioja suaugusiųjų veiksmus,	Drauge su kitais tiksliai kuria žaidimo erdvę, pritaiko vietą, atsirenka žaidimui reikalingas

<p>siekdamas užmezgti ir palaikyti socialines sąveikas su kitais.</p> <p>Įvaldęs kūno judesius, vis plačiau juda erdvėje. Žaisdamas su įvairiais objektais bei daiktais, drąsiai tyrinėja supančią aplinką.</p> <p>Tikslingai renkasi žaislus, pasirenka arba pats susikuria erdvę žaidimui.</p>	<p>priemonės, žaislus. Žaidžia menamoje erdvėje arba apibrėžia erdvę simboliniais veiksmais. Mėgsta žaisti netradicinėse erdvėse. Tvarko žaidimo erdves prieš žaidimą ir jį baigus.</p>
<p>Žaidimas – kaip savo patirčių ir socialinių santykių tyrinėjimas.</p>	<p>Žaidimas – kaip savo patirčių ir socialinių santykių tyrinėjimas.</p>
<p>Individualiai ar dviese žaidžia paprastą režisūrinį ar vaidmenų žaidimą, laikosi žaidimo vaidmens taisyklių.</p>	<p>Individualiai, dviese, trise žaidžia nesudėtingus režisūrinius ir vaidmenų žaidimus. Kuria išplėtotas pažįstamas kasdienės socialines situacijas siedamas kelis ar daugiau įvykių. Drauge su kitais vaikais plėtoja tęstinius siužetinius vaidmenų žaidimus. Žaisdamas improvizuoja, kuria vis sudėtingesnius siužetus, kuriuose susipina realios patirtys su fantastiniais elementais ir personažais.</p>
<p>Žaidimas – kaip simbolių taisyklių tyrinėjimas, kūrimas ir laikymasis.</p>	<p>Žaidimas – kaip simbolių taisyklių tyrinėjimas, kūrimas ir laikymasis.</p>
<p>Padedamas suaugusiojo ima žaisti žaidimus su taisyklėmis. Pradėdamas nuo paprastų dėlionių, mozaikų, judrių gaudynių, slėpynių ir įvairių stalo žaidimų, palaipsniui pereina prie sudėtingesnių žaidimų formų.</p>	<p>Žaisdamas su kitais laikosi savo priimto vaidmens. Žaidžia žaidimus su taisyklėmis, juos kuria ir žaidžia su grupės draugais. Savarankiškai žaisdamas ir kurdamas vis naujus žaidimus, sutelkia visus savo gebėjimus, atskleidžia savo pomėgius ir stiprybes.</p>
<p>Ugdymo(si) kontekstai. Kuriant žaismės ir universalus dizaino mokymuisi kontekstus, palaikomas kasdienis veiklų žaismingumas, įtraukiantis visus vaikus veikti spontaniškai ar organizuotai. Kiekvieno vaiko įsitraukimą pagal jo galias padidina galimybė pačiam rinktis mokytojo pasiūlytus skirtingus būdus pažinti, veikti. Aplinkoje išdėstytos priemonės provokuoja vaikus žaisti judesiu, pojūčiais, emocijomis, vaizduote, mintimis.</p> <p>Mokytojo vaidmuo ir ugdymosi strategijos. Mokytojas įtraukia vaikus į eksperimentavimą veikimu tuščioje erdvėje, leidžiant pajusti ir suprasti, kad žaidimas gali „gimti“ iš nieko. Paskatina, palaiko kasdienį žaismingumą per fizines aplinkas, veikimo būdus, humorą, kalbėjimą, mąstymą. Stebi vaikus ir palaiko jų pastangas, autentišką raišką, skatina tęsti kūrybinį procesą ir siekti įgyvendinti savo sumanymus.</p> <p>Ugdymo(si) būdai. Įvairūs žaidimai su taisyklėmis ir laisvi (kūrybiniai, judrūs, vaidmenų, strateginiai, ugdomieji ir kiti) žaidžiami vidaus, lauko įstaigos erdvėse, netradicinėse aplinkose. Žaidimų rytmečiai, dienos įtraukiant tėvus, kitų įstaigų ugdytinius, vykstant į kitas įstaigas.</p>	

Turinio aspektas „MUZIKOS RAIŠKA“	
<p>Vertybinių nuostatų. Domisi garsų ir muzikos pasauliu, jaučia meninės raiškos džiaugsmą.</p> <p>Esminiai gebėjimai. Geba atkartoti dainuojant ir muzikuojant, kuria, ugdomi drausmingumą, išreiškia save savitai, patiria bendrumo jausmą muzikuojant drauge su kitais, ugdomi estetinį suvokimą, yra susipažinęs su savo ir kitų tautų kultūros pavyzdžiais.</p>	
Ugdymo(si) gairės	
0 – 3 m.	4 – 6 m.
Ankstyvasis muzikinis ugdymas(is).	Ankstyvasis muzikinis ugdymas(is).
<p>Intuityviai domisi aplinka, garsais, bando suprasti aplinkos ir savo muzikinio čiaušėjimo sąsajas.</p> <p>Mėgdžiodamas aplinkos garsus, sutelkia dėmesį į aplinką, pradeda suvokti struktūrą, atkartoja toninius ir ritminius darinius, pradeda suprasti dainavimo ir kvėpavimo svarbą, skandavimą derina su judėjimu.</p>	<p>Susitelkia į savo dainavimą, skandavimą, jį derina su kvėpavimu ir judesiais. Išmoka vertinti, įsiklausyti, atlikti muziką ir renkasi, kas jam patinka.</p> <p>Mėgdžioja suaugusiuosius. Žaisdami muzikinius žaidimus, geriau susitelkia, įsitraukia į muziką, išlaiko, plėtoja įgimtą domėjimąsi muzika.</p>
Melodiniai ir ritminiai dariniai.	Melodiniai ir ritminiai dariniai.
<p>Pratinasi ploti, trepsėti, siūbuoti ar skanduoti savarankiškai.</p> <p>Čiauška, cypauja, krykštauja, guguoja. Plečia muzikinį žodyną girdėdami įvairias dermes ir intonacinius bei ritminius darinius aplinkoje.</p>	<p>Klausydamasis dainavimo be teksto, labiau susitelkia į muziką, ne į žodžius. Mokosi atskirti, ar garsai, melodijos yra panašios, ar skirtingos, atpažįsta anksčiau girdėtas melodijas. Judesiu rodo muzikinę frazę, vis geriau imituoja pažįstamą medžiagą, gerina kvėpavimo įgūdžius, plečia vokalinį diapazoną. Mokosi vis tiksliau suvokti, imituoti ir atskirti ritminius bei melodinius darinius.</p>
Garsų pasaulį tyrinėja ir išbando balsu, instrumentais ir aplinkoje esančiais daiktais.	Garsų pasaulį tyrinėja ir išbando balsu, instrumentais ir aplinkoje esančiais daiktais.
<p>Tyrinėja, apžiūrinėja muzikos instrumentus. Jais ir aplinkos daiktais išgauna garsus. Klausydamasis trumpų muzikos kūrinių, reaguoja judesiu, ploja, trepsi, pagroja mušamaisiais instrumentais. Linguoja, ploja, krato barškučius.</p>	<p>Atpažįsta tylą kaip svarbų muzikos elementą. Muzikuodamas kūno perkusija ir instrumentais, lavina motoriką ir raumenų kontrolę, kai reikia sugriebti, kratyti, mušti, trinti. Groja nustatytu pulsą, instrumentais pakartoja trumpus ritmo darinius. Improvizacija įgauna struktūrinių ir stilistinių savybių: virsta komponavimu, sujungiant ir atsimerant įvairius muzikos elementus ir atspindint įvairias emocijas.</p>
Muzikos klausymas.	Muzikos klausymas.
<p>Gestais, čiaušėjimu reaguoja į lopšines, žaidimus su judesiais, ritminius, melodinius darinius. Noriai dalyvauja muzikinėje veikloje. Eksperimentuoja balsu, kuria ir rečituoja savitus žodžius. Išlaiko dėmesį. Muzikinę raišką naudoja kitoje veikloje.</p>	<p>Įvairiai dalyvauja muzikos klausyme (piešdamas, judėdamas su priemonėmis, pritardamas instrumentais ar kūno perkusija). Klausosi įvairių stilių, epochų ir kultūrų muzikos. Laikosi muzikos klausymo ir dalyvavimo socialinių elgesio normų.</p>
<p>Ugdymo(si) kontekstai. Kuriant žaismės, kūrybinių dialogų ir universalus dizaino mokymuisi kontekstus akcentuojamas žaismingas kūrybos procesas, sudarant sąlygas kiekvienam vaikui veikti savo tempu, pagal savo sugebėjimus ir poreikius.</p>	

<p>Mokytojo vaidmuo ir ugdymosi strategijos. Mokytojas tikslingai kuria turtinančią muzikinę aplinką, kurioje vaikai įgyja muzikos kalbos pradmenis. Skatina plėtoti savos kūrybos spontanišką dainavimą.</p> <p>Ugdymo(si) būdai. Dainos, skanduotės, ritmiškai atliekami eilėraščiai, dainavimas be teksto, kvėpavimo pratimai, garsų tyrinėjimas, muzikavimas instrumentais (ir pasigamintais iš antrinių žaliavų) kūno perkusija, įvairių žanrų, stilių muzikos klausymas. Muzikiniai žaidimai su taisyklėmis ir laisvi, žaidžiami vidaus, lauko erdvėse. Muzikiniai projektai, bendri renginiai įtraukiant tėvus, pasikviečiant kitų įstaigų ugdytinius, vykstant į kitas įstaigas, koncertus.</p>

Turinio aspektas „ŠOKIO RAIŠKA“	
<p>Vertybinė nuostata. Domisi šokio judesiais, įvairiais šokio žanrais, jaučia meninės raiškos džiaugsmą.</p> <p>Esminiai gebėjimai. Geba pajusti savo kūno judesių galimybes, derinti laisvą judesį ir ritminius pratimus, kurti choreografines kompozicijas, puoselėti judesių kultūrą, estetinį skonį ir pagarbą vienas kitam, yra susipažinęs su liaudies rateliais, įvairiais šokio žanrais.</p>	
Ugdymo(si) gairės	
0 – 3 m.	4 – 6 m.
Judesio tyrinėjimas.	Judesio tyrinėjimas.
<p>Juda natūraliai, džiaugsmingai, judesys yra spontaniškas, neturintis struktūros. Mėgdžioja žaidinimų, gyvūnų, augalų judesius.</p> <p>Judesio kalba išreiškia savo mintis ir emocijas, pažįsta pasaulį per fizinę ir jutiminę patirtį.</p>	<p>Judėdamas mėgaujasi įvairiais judesiais. Padedant mokytojui tyrinėja tempą, ritmą, dinamiką ir erdvę, susipažįsta su judėjimo įvairove, patiria judesio elementus ir jų derinius, susieja spontaniškus judesius su šokio elementais.</p>
Judesio elementai.	Judesio elementai.
<p>Ugdosi erdvės suvokimą: judėjimo kelio, krypties, asmeninės erdvės, santykį su kitais judančiais erdvėje. Palankioje erdvėje judėdamas vaikas pradeda jausti laiką – suvokia laiko trukmę, supranta judėjimo tempą, juda greitai arba lėtai, jaučia ritmą, instinktyviai šokinėja pagal tolygų ritmą.</p>	<p>Pradeda judėti erdvėje įsivaizduojama vingiuota linija, mokosi koordinuoti savo kūną, judėti plastiškai. Mokosi valdyti savo kūną: judėti ta pačia puse, išlaikyti pusiausvyrą, demonstruoti lankstumą, reguliarų ir gilų kvėpavimą. Atpažįsta ir įvardija pagrindinius judėjimo būdus vietoje ir persikeliant erdvėje (šuoliukai, pritūpimai, sukiniai, paprasti žingsneliai). Ilgainiui spontaniškus judesius keičia į sąmoningai struktūruotą judesių seką ir judesys tampa šokiu.</p>
Šokio kultūra.	Šokio kultūra.
<p>Grafinius ir erdvinius kūrinius palydi garsais, veiksmais, sava kalba. Pradeda rinktis jam patrauklias raiškos priemones, medžiagas.</p>	<p>Perpranta etiketo ir scenos kultūros taisykles. Susipažįsta su įvairiomis kultūromis, jas patiria. Atranda skirtingus būdus šokti (vienam, poroje, ratelyje).</p> <p>Tyrinėja, fantazuoja, eksperimentuoja su garsais, balsais, judesiais, fizinėmis medžiagomis ir siužetais, generuoja idėjas tolesniam kūrybos etapui. Supranta šokio kompoziciją, stebi kitus, derina šokio meną su kitais menais ir kalba, nusako šokio tempą, nuotaiką.</p>

Ugdymo(si) kontekstai. Kuriant žaismės, kūrybinių dialogų ir universalus dizaino mokymuisi kontekstus akcentuojamas žaismingas kūrybos procesas, sudarant sąlygas kiekvienam vaikui veikti savo tempu, pagal savo sugebėjimus ir poreikius. Vaikai įsitraukia į gilesnius tyrinėjimus ir apmąstymus, geriau suprasdami muzikos, šokio, teatro ir vizualaus meno estetikos ypatumus ir vertingumą.

Mokytojo vaidmuo ir ugdymosi strategijos. Mokytojas pasiūlo stebėti gamtą (pvz., lietu, vėją, ugnį), aplinkos objektus (gyvūnus, transporto priemones, malūnus ir kt.) gyvai arba nuotraukoje, paveiksle, įžvelgti, kaip jie juda ar nejudą ir šias įžvalgas panaudoti kuriant judesiu sekas.

Ugdymo(si) būdai. Kūrybiniai šokio žaidimai pasirenkant sau vaidmenį ir atliekant atitinkamus veiksmus. Laisvas judėjimas, skirtingi šokio būdai, integruotos meninės raiškos veiklos.

Turinio aspektas „DAILĖS RAIŠKA“

Vertybinė nuostata. Domisi vizualinės raiškos priemonėmis ir būdais, jaučia meninės raiškos džiaugsmą.

Esminiai gebėjimai. Geba vizualinės raiškos priemonėmis išreikšti save, savo jausmus, emocijas, potyrius, savo pasaulio matymą ir supratimą apie tam tikrus reiškinius, plėtoti vaizdinį ir erdvinį mąstymą, kūrybingumą, atrasti ir plėtoti autentišką vaizdavimo stilių.

Ugdymo(si) gairės

0 – 3 m.	4 – 6 m.
Vizualaus pasaulio tyrinėjimas.	Vizualaus pasaulio tyrinėjimas.
Stebi ir tyrinėja aplinkos objektus ir reiškinius, patraukiančius jų dėmesį savo vizualinėmis savybėmis. Stebi ir reaguoja į mokytojo susižavėjimą, grožėjimąsi aplinkos objektais. Stebėdamas, tyrinėdamas ugdymo(si) aplinką ima suprasti aplinkos daiktų ir objektų formas, spalvas, dydžius, kontūrus, ant jų krintančią šviesą, šešėlius.	Gausėja vizualūs ir pirmųjų meninių sąvokų žodynas. Tyrinėja kontrastingas aplinkas (architektūrinius statinius, meno kūrinius, gamtos vaizdus). Stebėdamas meno kūrinius susipažįsta su vaizduojamojo meno stiliais, žanrais, formomis.
Vizualinės raiškos priemonių ir kuriamų vaizdų tyrinėjimas.	Vizualinės raiškos priemonių ir kuriamų vaizdų tyrinėjimas.
Spontaniškai tyrinėja mokytojo pasiūlytas vizualinės raiškos priemones (liečia, judina, brauko, spaudo, tepioja dažais, pirštukais, pastebi pėdsaką, pajaučia tekstūrą), skirtingų faktūrų medžiagiškumo paviršius. Pradedą suprasti rankos judesiu ir piešimo priemonės paliekamo pėdsako ryšį. Tyrinėja savo keverzones, terliones, bando apie jas pasakoti. Vis labiau kontroliuoja savo judesius, jų kryptis, vaizduoja įvairesnes linijas, formas.	Pradedą tikslingai kurti grafinius ir spalvinius vaizdus, t.y. piešti. Kūrybinėse veiklose išbando, tyrinėja įvairias grafinės ir spalvinės raiškos priemones ir medžiagas. Išbando įvairias vizualinės raiškos priemones ir įrankius, daugiau nei vieną būdą įgyvendinti kūrybines idėjas.
Grafinė ir spalvinė raiška.	Grafinė ir spalvinė raiška.
Žaidžia grafinės raiškos priemonėmis, išgaudamas skirtingus pėdsakus: taškus, įvairių kryptių brūkšnius, linijas. Grafinius ir erdvinius kūrinius palydi garsais, veiksmais, sava kalba. Pradedą rinktis jam patrauklias raiškos priemones, medžiagas.	Piešia, kuria su įvairiomis priemonėmis ir piešimo įrankiais, plėtoja savo grafinę ir spalvinę raišką, išbandydamas įvairias grafikos technikas (monotipija, lino raižinys, grotas, koliažas), eksperimentuodamas su mišriomis technikomis. Stebi, analizuoja, aptaria, grožisi

	savo, kitų vaikų ir profesionalių menininkų sukurtais kūriniais. Eksperimentuoja su dažais, juos maišydamas, žaisdamas linijomis, dėmėmis. Siekia savitai ir detaliai išbaigti savo kūrybinius darbus.
Erdvinė raiška.	Erdvinė raiška.
Atranda erdvinį pasaulį ir erdvinės raiškos galimybes žaisdamas su skirtingų dvimačių ir trimačių formų objektais, įvairiomis figūromis, čiupinėdamas, minkydamas, stebėdamas juos realioje ir virtualioje erdvėje. Spontaniškai žaidžia su erdvinei vizualinei raiškai skirtomis priemonėmis, medžiagomis.	Modeliuoja, komponuoja, kuria dvimates, trimates figūras, objektus ir kompozicijas iš įvairaus dydžio įprastų ir netikėtų priemonių bei medžiagų (kaladėlių, gamtinės medžiagos, buitės rakandų, karštų klijų, antrinių žaliavų).
<p>Ugdymo(si) kontekstai. Kuriant žaismės, kūrybinių dialogų ir universalus dizaino mokymuisi kontekstus akcentuojamas žaismingas kūrybos procesas, sudarant sąlygas kiekvienam vaikui nevaržomai veikti savo tempu, pagal savo norus ir galias. Kuriant realių ir virtualių aplinkų kontekstą tikslingai parenkamos vaikams aktualios savivaldį mokymąsi skatinančios skaitmeninės priemonės. Kuriamose aplinkose sudaromos galimybės vaikams aplinkos daiktus ir objektus ne tik stebėti, bet ir liesti, matyti iš skirtingų perspektyvų ir pan. Vidaus ir lauko aplinkoje, kurioje yra įvairių objektų, gamtinės medžiagos, priemonių, kuriomis galima žaisti, keisti vizualias savybes (apšvietimą, spalvą, formą, tonus) ir kitaip tyrinėti.</p> <p>Mokytojo vaidmuo ir ugdymosi strategijos. Mokytojas kuria dialogišką ugdymo(si) procesą padeda palaikyti pastovų emocinį ryšį su vaiku tyrinėjimo metu komentuoja vaizdus, įvardija spalvas, formas, faktūras, estetinius potyrius, žavisi, gėrasi meno kūriniais. Palaiko vaikų kūrybinius sumanymus, drąsina įgyvendinti savo kūrybines mintis ir idėjas, rinktis įvairias priemones, įrankius bei technikas, veikti su įvairiomis medžiagomis.</p> <p>Ugdymo(si) būdai. Lankymasis Nacionaliniame M. K. Čiurlionio meno muziejuje, parodose. Kūrybiniai darbai, kuriais papuošiamos lopšelio-darželio ir kitos (pvz., Kauno miesto V. Kudirkos viešosios bibliotekos Dainavos padalinio) erdvės. Kokybiškos animacijos, kino žiūrėjimas, reflektavimas. Vizualinės raiškos priemonių tyrinėjimas, eksperimentavimas.</p>	

Turinio aspektas „TEATRO RAIŠKA“	
<p>Vertybinių nuostata. Domisi teatrinė raiškos formų įvairove, jaučia meninės raiškos džiaugsmą.</p> <p>Esminiai gebėjimai. Geba tyrinėti ir pažinti teatrinė raiškos formų įvairovę, yra išbandęs skirtingas teatrinės raiškos priemones, geba kūrybiškai improvizuoti kūno judesiais, muzikavimu, dainavimu, kurti improvizacinius teatro vaidinimus sau ir draugams, yra susipažinęs su teatro meno formomis.</p>	
Ugdymo(si) gairės	
0 – 3 m.	4 – 6 m.
Vaidybos tyrinėjimas.	Vaidybos tyrinėjimas.
Išbando kūno, mimikos išraiškas siekdamas emocinio poveikio aplinkiniams.	Žaidžia žaidimus, kuriuose daug vaidybos elementų. Atlikdamas simbolinius vaidmenis, naudoja išraiškingus kūno judesius, veido mimiką, balso intonacijas, giliai išgyvena kuriamas situacijas ir kartu mokosi tiksliai, aiškiai, autentiškai, kūrybiškai perteikti savo išgyvenimus.

Improvizacinės vaidybos raiška.	Improvizacinės vaidybos raiška.
Žaisdamas, veikdamas imituoja matytus veiksmus, judesius, mėgdžioja suaugusiųjų kalbą, intonacijas, veiksmus. Savaip interpretuodamas atkuria matytus, žinomus judesius.	Atpažįsta, atkartoja veiksmų seką, ją papildo savais judesiais. Tyrinėja pasirinkto personažo savybes, pasiūlo jų raiškos galimybes.
Teatro meno raiška.	Teatro meno raiška.
Teikia pirmenybę labiau patinkančiam veiklai. Muzikiniuose rateliuose savaip vaizduoja judesiais, veiksmais.	Pažįsta ir patiria teatro meno reiškinius darželyje ir už jo ribų stebėdami ir dalyvaudami teatro pastatymuose ikimokyklinio amžiaus vaikams, reflektuoja savo patirtis. Dalyvauja improvizacinio pobūdžio teatralizuotuose renginiuose.
<p>Ugdymo(si) kontekstai. Kuriant žaismės, kūrybinių dialogų ir universalus dizaino mokymusi kontekstus akcentuojamas žaismingas kūrybos procesas, sudarant sąlygas kiekvienam vaikui nevaržomai veikti savo tempu, pagal savo norus ir galias, išreikšti save savitai.</p> <p>Mokytojo vaidmuo ir ugdymosi strategijos. Mokytojas palaiko ir paskatina kūrybišką vaiko raišką pastebėdamas, įsitraukdamas ir pats ją modeliuodamas.</p> <p>Ugdymo(si) būdai. Literatūros, muzikos, teatro ar dailės kūrinių klausymas, stebėjimas. Vaidmenų kūrimas, improvizacija. Bendradarbiaujant su šeima organizuojamas meninės raiškos mėnuo „Vaidinu Tau“. Išvykos į Kauno valstybinį muzikinį teatrą, Kauno valstybinį Lėlių teatrą.</p>	

V. VAIKŲ UGDYMO SI PAŽANGA, UGDYMO SI TĖSTINUMAS

Vaiko individualių pasiekimų ir daromos pažangos stebėseną vykdoma nuolat, stebint kasdienę veiklą įvairiose ugdymo(si) aplinkose, kaupiant informaciją, ją interpretuojant ir apibendrinant. Atliekamas:

- Diagnostinis vaikų pasiekimų vertinimas (atliekamas rugsėjo mėn.), siekiant išsiaiškinti vaiko gebėjimus, savybes, poreikius, sunkumus; numatyti tolesnio ugdymosi galimybes; individualizuoti ir diferencijuoti ugdymo procesą. Kiekvienas vaikas turi savo pasiekimų segtuvą/aplankalą.

- Formuojamasis vertinimas (atliekamas visus mokslo metus), kuris padeda numatyti vaiko ugdymosi perspektyvą; pastiprinti daromą pažangą; skatina vaikus mokytis analizuoti esamus pasiekimus ar ugdymosi spragas; sudaro galimybes vaikams ir pedagogams geranoriškai bendradarbiauti. Pedagogai fiksuoja kiekvieno vaiko pasiekimus stebėdami vaikų kasdienes veiklas ir jų rezultatus, analizuodami atliktas užduotis ir kt.

- Tarpinis įvertinimas (atliekamas sausio mėn.) – naudojamas siekiant: išsiaiškinti pasiektą vaikų gebėjimų lygį; numatyti tolesnio ugdymosi galimybes, suteikti tikslingą ir kryptingą pagalbą įveikiant sunkumus.

- Apibendrinamasis vertinimas (atliekamas gegužės mėn.) naudojamas: nustatyti vaiko ugdymo(si) pažangą; formaliam vaikų pasiekimų patvirtinimui; ugdytinių tėvų informavimui apie vaikų pasiekimus.

Vaiko pažangą ir pasiekimus vertina mokytojas, specialistai, tėvai, vaikai:

- Mokytojai stebi, fiksuoja, renka reikšmingus vaikų pasiekimų įrodymus (stebėjimo medžiagą, nuotraukas, vaizdo, garso įrašus ir kt.), numato, pastebi ugdymosi sunkumus, analizuoja vaikų ugdymosi pažangą, pritaiko ir keičia ugdymo procesą pagal vaikų poreikius.

- Tėvai suteikia pirminę informaciją apie savo vaiko individualius poreikius, pasiekimus, ugdymosi sunkumus, stebi, vertina daromą pažangą ir patys teikia reikiamą pagalbą vaikui, bendradarbiaudami su mokytojais ir švietimo pagalbos specialistais numato tolesnio ugdymo(si) galimybes, užtikrina ugdymo tęstinumą namuose. Tėvai stebi vaikus veiklų namuose metu ir atneša vaiko veiklos rezultatą iš namų.

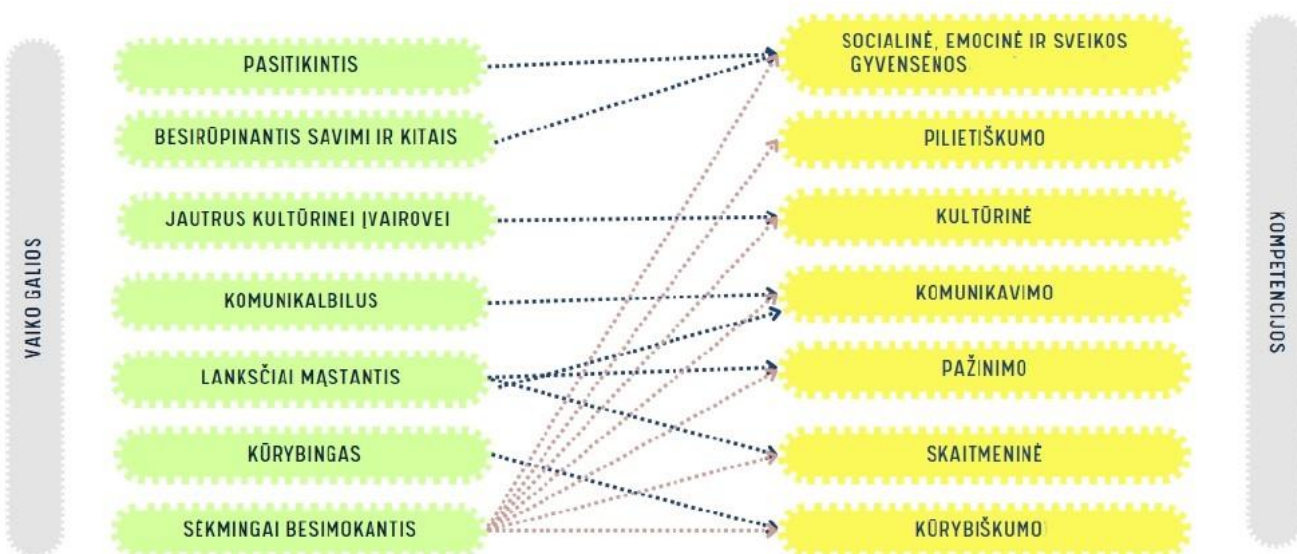
- Švietimo pagalbos specialistai (logopedas, specialusis pedagogas, psichologas, socialinis pedagogas) vertina specialius ugdymo(si) poreikius turinčių vaikų pasiekimus ir pažangą bei teikia rekomendacijas grupių mokytojoms, tėvams apie vaiko ugdymosi galimybes, perspektyvas, aptaria pagalbos teikimo būdus.

- Vaikai (nuo 4 metų) dalyvauja kasdieninio (formuojamojo) vertinimo etape – po veiklos įsivertina savo savijautą, įsivertina veiklos rezultatus, juos pakomentuoja.

Kokybiniai ir kiekybiniai vaikų pasiekimų rezultatai ir pažanga fiksuojami elektroniniame dienyne „Mūsų darželis“. Darbai atspindintys vaiko pasiekimus ir pažangą kaupiami individualiame vaiko darbų aplanke grupėje. Mokytojai nuotraukas, vaizdo, garso įrašus talpina elektroniniame dienyne „Mūsų darželis“. Vaikų pažangos ir ugdymo(si) pasiekimų vertinimo metodikos ir apibendrinti rezultatai aptariami susirinkimų, pasitarimų metu. Tėvai apie vaiko ugdymosi pasiekimus ir pažangą informuojami individualių pokalbių metu, pabrėžiant vaiko ugdymosi stiprybes ir sunkumus, galimus jų koregavimo būdus.

Vaikų pasiekimų stebėjimas, fiksavimas ir vertinimas atliekamas vadovaujantis „Ikmokyklinio amžiaus vaikų ugdymosi pasiekimų aprašu“.

Ikmokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo(si) tęstinumą užtikrina ikimokyklinio ugdymo(si) laikotarpiu plėtojamų pasiekimų sričių ir priešmokyklinio ugdymo(si) laikotarpiu plėtojamų kompetencijų dermė: suderintos jas sudarančių pasiekimų grupės, pasiekimų turinys, jų augimo nuoseklumas.

9 pav. Pasiekimų sričių ir kompetencijų dermė (pagal O. Monkevičienę)

Modeliuojant ugdymo(si) turinį labai svarbiu aspektu tampa ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo programų dermė bei sklandus tęstinumas ir perėjimas iš vienos programos į kitą (10 pav.).

10 pav. Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo tęstinumas